

Jaarverslag 2016

Stichting Koninklijke Auris Groep

Inhoudsopgave

1	Voorwoord	3
2	De organisatie: Koninklijke Auris Groep	4
2.1	Missie en visie.....	4
2.2	Kernwaarden.....	4
2.3	Structuur: dichtbij cliënt en leerling in regio's.....	4
2.4	Raad van Bestuur.....	5
2.5	Raad van Toezicht.....	5
2.6	Medezeggenschap.....	7
2.7	Klachten, incidenten en vertrouwenspersonen.....	9
3	Verbinding en samenwerking	11
3.1	Het landelijk speciaal onderwijs aan auditief en/of communicatief beperkte leerlingen (cluster 2) en Auris.....	11
3.2	Zorg: audiologie en behandeling zintuiglijk gehandicapten.....	11
4	Beleid en resultaat	12
4.1	Commissie van Onderzoek Entree.....	12
4.2	Kwaliteit.....	12
4.3	Onderwijs.....	14
4.4	Zintuigelijk gehandicapten audiologische zorg.....	14
4.5	Onderzoek.....	15
4.6	Mensen.....	15
4.7	Middelen: bedrijfsvoering.....	18
4.8	Financiële toelichting (inclusief continuïteit van de organisatie).....	20
5	Stichting Onderwijs Koninklijke Auris Groep	29
5.1	Algemeen.....	29
5.2	Financiën.....	29
6	Stichting Zorg Koninklijke Auris Groep	33
6.1	Algemeen.....	33
6.2	Financiën.....	33
7	Geconsolideerde jaarrekening Stichting Koninklijke Auris Groep	37
7.1	Geconsolideerde balans per 31 december 2016.....	37
7.2	Geconsolideerde staat van baten en lasten over 2016.....	38
7.3	Kasstroomoverzicht geconsolideerd 2016.....	39
7.4	Grondslagen van waardering en resultaatbepaling in de enkelvoudige en in de geconsolideerde Jaarrekening.....	40
7.5	Toelichting op de geconsolideerde balans.....	44
7.6	Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten.....	53
8	Enkelvoudige jaarrekening Stichting Koninklijke Auris Groep	60
8.1	Enkelvoudige balans per 31 december 2016.....	60
8.2	Enkelvoudige staat van baten en lasten over 2016.....	61
8.3	Toelichting op de enkelvoudige balans.....	62
8.4	Toelichting op de enkelvoudige staat van baten en lasten.....	69
8.5	Overige gegevens.....	74
8.6	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.....	75

1 Voorwoord

Crescendo, de toon versterken, was het thema voor het jaarplan 2016. Je versterkt een toon als je iets wilt bekrachtigen, benadrukken of dramatiseren. Crescendo geeft dynamiek en beweging. En dat is zeker van toepassing op het afgelopen jaar.

De ingezette organisatieontwikkeling is verder doorgezet en de focus van de organisatie ligt op de inhoud. Er is geen gas teruggenomen ondanks het vertrek van de tweede bestuurder. Er is geïnvesteerd in de kwaliteit van onderwijs, zorg en dienstverlening, waarbij de optimale balans is gezocht tussen het oordeel van de cliënt en het bewezen effect van ons handelen. Een mooi resultaat is dat een aantal Auris-scholen weer het predicaat Excellente School heeft gekregen. Auris is met drie excellente scholen koploper in de sector. De Inspectie van het Onderwijs spreekt het vertrouwen uit in het kwaliteitsbeleid van Auris en bevestigt dat het bestuur de kwaliteitsontwikkeling nauwlettend volgt en borgt. De bedrijfsmatige situatie is onverminderd goed, met ICT als aandachtsgebied. De dienstverlening binnen de organisatie is met de vorming van Auris Ondersteunende Diensten (AOD) op een hoger plan. De huisvesting is van goed niveau. Met het nieuwe gebouw aan het Ammanplein is er voor het Audiologisch Centrum Rotterdam en de AOD huisvesting van hoog niveau gerealiseerd.

Passend Onderwijs is het afgelopen jaar verder ingevuld en onderwijsarrangementen zijn doorontwikkeld, vaak in nauwe samenwerking met partners uit het werkveld.

We hebben het afgelopen jaar gewerkt aan de continuïteit en optimalisering van de zorg en dienstverlening aan cliënten. Dit wordt ook gezien en gewaardeerd door de zorgverzekeraar. Met als gevolg dat we met hen goede afspraken konden maken. Met het oog op de toekomst hebben we in het afgelopen jaar het strategisch meerjaren plan voor 2020 opgesteld. Daarin zijn drie belangrijke pijlers opgenomen: expertise, expertise centrum, en bedding TOS en doof/slechthorend. Het integraal aanpakken van het beleid onder deze drie pijlers is van groot belang. Daarbij is het samenspel tussen de regio's, de ondersteunende diensten en de stakeholders essentieel. Willen wij dove en slechthorende leerlingen en leerlingen met een taalontwikkelingsstoornis een succesvolle en passende schoolcarrière blijven bieden, dan moeten we nadrukkelijk de samenwerking zoeken met de collega-instellingen uit de sector en het regulier onderwijs. Ook voor de specialistische behandeling van jonge kinderen en de hoogwaardige audiologie geldt dat we vanuit onze expertise in verbinding staan met de reguliere aanbieders, om zo voor onze cliënten het beste te kunnen blijven bieden.

Dick de Boer
voorzitter Raad van Bestuur

Auris kent twee niveaus van resultaatverantwoordelijkheid: Auris (Raad van Bestuur), en de regio's (Zuid, Midden, West en Noordwest) en Auris Ondersteunende Diensten. Gezamenlijk zijn zij één in hun oriëntatie op de maatschappelijke opdracht van Auris: de professionele partner zijn van mensen die ondersteuning nodig hebben bij horen, spreken of taal.

Auris

Auris heeft een tweehoofdige Raad van Bestuur, die ook direct de Commissie van Onderzoek (CvO), de business controller en het bestuurssecretariaat aanstuurt. De Raad van Bestuur bestaat uit twee gelijkwaardige (collegiale) functionarissen met beiden een betekenisvol takenpakket, eigen verantwoordelijkheden, eigen mandaat en een eigen gezicht binnen en buiten de organisatie.

Regio's en Auris Ondersteunende Diensten (AOD)

De regiodirectie is collectief verantwoordelijk voor het totaal aan activiteiten op het gebied van onderwijs en zorg in de regio en bepaalt daarbij hoe de organisatiebrede visie in de regio en op de locaties wordt vertaald. Iedere regiodirecteur heeft een of meer locaties onder directe aansturing. Daarnaast is de aansturing in de regio's op basis van geografische kernen toebedeeld. Ook zijn de inhoudelijke portefeuilles zorg, aanbod voor cliënten en leerlingen in de leeftijd 12- en 12+ toebedeeld om de samenhang in zorg- en onderwijsarrangementen in de praktijk goed vorm te kunnen geven.

De Raad van Bestuur heeft eind 2015 het besluit genomen om de ondersteuning door te ontwikkelen, waardoor de managementstructuur van het Centraal Bureau is gewijzigd in Auris Ondersteunende Diensten (AOD). De AOD wordt aangestuurd door één directeur die verantwoording aflegt aan de Raad van Bestuur.

2.4 Raad van Bestuur

In mei 2016 is de samenstelling door vertrek van het lid Raad van Bestuur, Heidi de Bruijn, gewijzigd. Voor vertrek van het lid droegen beide bestuurders zorg voor de aansturing van twee regio's en een of meerdere stafafdelingen. De voorzitter van de Raad van Bestuur, Dick de Boer, droeg zorg voor de aansturing van de twee regio's Zuid en Midden, de portefeuille onderwijs, de Commissie van Onderzoek en de stafafdeling Bedrijfsvoering. Lid van de Raad van Bestuur, Heidi de Bruijn, had de aansturing van de regio's West en Noordwest onder haar hoede en richtte zich op de portefeuille zorg. Daarnaast stuurde zij – voor omvorming tot AOD - in 2016 de stafafdelingen HR en Kwaliteit & Dienstverlening aan.

Na vertrek van het lid Raad van Bestuur heeft de zittende voorzitter – in overleg met de Raad van Toezicht - de organisatie eenhoofdig aangestuurd.

Tabel 1 Samenstelling Raad van Bestuur

Naam	Bestuursfunctie	Nevenfuncties
Drs. Th. N. de Boer	Voorzitter	Voorzitter Siméa, branche-organisatie voor Cluster 2-onderwijs
Mw. H. de Bruijn (tot 1 mei 2016)	Lid	2011-heden Lid Raad van Toezicht Stichting Kinderopvang Zoeterwoude

2.5 Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht van Auris bestaat uit vijf tot maximaal zeven personen en heeft tot taak toe te zien op het bestuur in hoeverre het bestuur door middel van strategie, beleid en beheer het doel van de stichting realiseert met oog voor de daarbij aan de orde zijnde belangen, processen, effecten en risico's. Daarnaast toetst de Raad van Toezicht of de Raad van Bestuur bij zijn beleidsvorming en de uitvoering van zijn bestuurstaken op het belang van de organisatie in relatie tot de maatschappelijke functie in het oog houdt. Ook controleert de Raad van Toezicht of de Raad van Bestuur op een zorgvuldige en evenwichtige wijze de belangen van allen, die bij de stichting betrokken zijn, tegen elkaar afweegt.

De Raad van Toezicht heeft op hoofdlijnen de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

1. het goed werkgever zijn van en het zorgdragen voor een goed functionerende Raad van Bestuur.

De Raad van Toezicht heeft voor de vervulling van deze rol een remuneratiecommissie in het leven geroepen. Deze commissie voert functioneringsgesprekken met de Raad van Bestuur en stelt de bezoldiging van de bestuurders vast. De remuneratiecommissie bestaat in ieder geval uit de voorzitter en uit een aangewezen lid. Tot 1 juni 2016 was dat mevrouw Ingrid Vos, opgevolgd door de heer Paul van Wingaarden. Na vertrek van het lid Raad van Bestuur is besloten de Raad van Bestuur uit één persoon, de voorzitter, te laten bestaan en de werving van de opvolging tijdig te starten. Hiertoe is de profielschets van de bestuursvoorzitter vastgesteld.

2. het zorgdragen voor een goed functionerend intern toezicht door de (leden van de) Raad van Toezicht. Het toezichthoudend orgaan van Auris heeft een brede deskundigheid. De leden zijn ieder benoemd op basis van profielen en voegen verschillende expertises toe (zie tabel 2). De leden hebben zitting voor een termijn van vier jaar, met de mogelijkheid tot herbenoeming voor opnieuw vier jaar. Zij treden af volgens een door de raad vastgesteld rooster. Toezicht is zodanig samengesteld dat de leden ten opzichte van elkaar, de Raad van Bestuur en andere mogelijke belanghebbenden onafhankelijk en kritisch kunnen opereren. Het in 2011 vastgesteld kader voor toezicht en informatieverstrekking wordt gehanteerd als een levend document dat wordt ingezet om het eigen functioneren te volgen en als hulpmiddel in het gesprek met de Raad van Bestuur. In 2016 is onder externe begeleiding en in aanwezigheid van de Raad van Bestuur het debat gevoerd over doorontwikkeling van deze toezichtsvisie en de actualisatie van het toezichtkader. De hieruit voortvloeiende acties zullen in 2017 worden opgepakt. De Raad van Toezicht hanteert de Zorgbrede Governancecode (Brancheorganisaties Zorg, 2010) en de Code Goed Bestuur in het primair onderwijs (PO-raad, 2014). Voor de beloning van de Raad van Bestuur volgt de Raad van Toezicht de WNT-2.

Tabel 2 Samenstelling Raad van Toezicht

Naam	Functie	Maatschappelijke functie	Nevenfuncties
Mw. ir. I.M. Vos	Op bindende voordracht van de CR lid vanaf 1 juni 2008 en verlengd tot 1 juni 2016 Lid remuneratiecommissie	Zelfstandig marketing adviseur en interim-manager bij Mark10	n.v.t.
Mw. A.A.B. Fischer	Lid vanaf mei 2009 en verlengd tot mei 2017	Bestuurder/algemeen directeur Stichting Elan	Lid Raad van Toezicht Marnix Academie Utrecht (pabo tot april 2016)
Mw. drs. A.M.C.G. Schouten	Lid vanaf 1 juli 2013 Afgeleide functies: lid Commissie van Toezicht Partners in Verstaan	Voorzitter Raad van Bestuur Stichting Zorgbalans	Lid Raad van Commissarissen FlexiCura BV
Dhr. drs. P.C. van den Brink	Lid sinds 1 juli 2014 en voorzitter vanaf 1 juli 2015	Directeur-bestuurder Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid	Lid Raad van Toezicht Vecht en IJssel (voorzitter vanaf 1 oktober 2016) Dagelijks Bestuur Stichting Elan
Dhr. drs. D. van der Bijl	Op bindende voordracht van de MR lid vanaf 14 maart 2016	Directeur van de vestiging Hogeschool Inholland te Alkmaar en directeur van het Domein Techniek, Ontwerpen en Informatica	Lid Bestuur Hermusfonds Lid Raad van Toezicht Stichting Kopwerk voor Christelijk Basisonderwijs Lid Raad van Advies IVN Zuid-Holland
Dhr. P.A. van Wingaarden RA RC	Op bindende voordracht van de CR lid vanaf 14 maart 2016	Zelfstandig interim manager in het algemeen en financieel management bij Eureka Consulting B.V.	Lid Raad van Toezicht en voorzitter Auditcommissie Stichting Saffier De Residentie Groep

De Koninklijke Auris Groep, de NSDSK en Pento participeren in de Coöperatie Partners in Verstaan. Partners in Verstaan is de eenheid waaronder diverse samenwerkingsactiviteiten en de Stichting AC Utrecht vallen. De besturing valt onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van Partners in Verstaan, dat wordt gevormd door drie bestuursleden van de betrokken organisaties. Mevrouw Schouten en de heer van den Brink, nemen namens de Koninklijke Auris Groep plaats in de Commissie van Toezicht. De Coöperatie Partners in Verstaan is per 1 januari 2017 ontbonden.

In de jaarlijkse evaluatiebijeenkomst van de Raad van Toezicht reflecteert de Raad van Toezicht zowel inhoudelijk als procesmatig op het eigen functioneren, het functioneren van de Raad van Bestuur en de samenhang daartussen.

3. het functioneren als adviseur en klankbord voor de Raad van Bestuur.

De Raad van Bestuur wordt beoordeeld aan de hand van afspraken, resultaten, jaarstukken en de relatie/communicatie. De Raad van Toezicht houdt toezicht op de strategie en prestaties en de interne beheersings- en controlesystemen door bespreking van onder meer beleidsstukken en verantwoordingsdocumenten. Dit is structureel opgenomen in de jaarplanning van de Raad van Toezicht, waar ook goedkeuring van jaarplan en begroting, bespreken van trimesterrapportages en managementletter, en goedkeuring van het jaarverslag in zijn verwerkt. Om het belang van de kwaliteit van de verschillende onderdelen van Auris te benadrukken, heeft de Raad van Toezicht besloten om iedere vergadering de kwaliteit binnen Auris op de agenda te plaatsen. In 2017 zal samen met de Raad van Bestuur verdere ontwikkeling worden gegeven aan de vormgeving en implementatie van een strategisch kwaliteitskader waarbinnen de kwaliteit wordt bewaakt.

4. het houden van integraal toezicht op het beleid van de Raad van Bestuur en de algemene gang van zaken in de instelling.

De belangrijkste besluiten van de Raad van Bestuur waaraan de Raad van Toezicht in het verslagjaar zijn goedkeuring heeft verleend zijn:

- goedkeuring nieuwe statuten Audiologisch Centrum Utrecht en ontbindingsbesluit Coöperatie Partners in Verstaan vanaf 1 januari 2017 en overgang van AC Utrecht naar Pentio;
- benoeming van de accountant voor de periode van drie jaar;
- strategisch meerjarenbeleid Auris 2020;
- managementreglement 2017–2018 en procuratieregeling;
- financieel statuut en treasuryreglement;
- goedkeuring van de begroting 2017 en jaarrekening 2015.

Met betrekking tot de samenstelling van het interne toezicht heeft de Raad van Toezicht besloten tot:

- benoeming van de heren Dirk van der Bijl (op bindende voordracht MR) en Paul van Wingaarden (op bindende voordracht CR) tot Raad van Toezicht-lid vanaf 14 maart 2016;
- vaststellen van profielschets Raad van Toezicht-lid met onderwijskundig profiel.

Daarnaast hecht de Raad van Toezicht waarde aan het periodieke overleg met de medezeggenschapsorganen. In 2016 heeft een afvaardiging van de Raad van Toezicht een overleg gevoerd met de voltallige medezeggenschap van Auris (Medezeggenschapsraad, Ondernemingsraad en Cliëntenraad) en de Raad van Bestuur. Ook zijn de voorzitters van de medezeggenschapsorganen (of vertegenwoordigers hiervan) aangesloten bij een Raad van Toezicht-vergadering.

2.6 Medezeggenschap

Voor de Stichting Onderwijs is per augustus 2015 één MR ingesteld en per regio een deelraad op grond van de Wet medezeggenschap scholen (WMS). Hiermee wil Auris de medezeggenschap in lijn brengen met de zeggenschap. Daarbij wordt ervan uitgegaan dat de medezeggenschap de zeggenschap volgt. Het afgelopen jaar is aandacht besteed aan de vraag op welk niveau van de medezeggenschap voorgenomen besluiten worden voorgelegd. Het antwoord op die vraag werd deels ontleend aan de formele kaders (managementreglement, medezeggenschapswetgeving en cao's) en deels aan pragmatische afwegingen. De opheffing van de oude MR's van de scholen en het zoeken naar een goede invulling van de participatie van ouders en personeel op locatieniveau maakt deel uit van deze zoektocht en de komende evaluatie.

Het Centraal Bureau is in 2016 omgevormd tot Auris Ondersteunende Diensten. Tot september 2016 werd deze vertegenwoordigd door de Personeelsvertegenwoordiging (PVT). Op advies van de ambtelijk secretaris medezeggenschap en na het inwinnen van juridisch advies is besloten om de PVT op te heffen en een deelraad conform de WMS in te stellen. Hiervoor zijn verkiezingen uitgeschreven die in 2016 nog niet hebben geresulteerd in een bezette deelraad. Voor de MR betekent dit een uitbreiding van het aantal zetels.

Voor de Stichting Zorg zijn er de Cliëntenraad (Wet medezeggenschap cliënten zorginstellingen) en de Ondernemingsraad (Wet op de ondernemingsraden). Met de cliëntenraad is in 2016 gesproken over het decentraliseren van de medezeggenschap van cliënten naar regionaal niveau. In 2017 zal hierover een besluit worden genomen. De ondernemingsraad heeft per regio een onderdeelcommissie ingesteld die conform het vastgestelde instellingsbesluit overleg voert met de betreffende regiodirectie.

Tabel 3 Vergaderingen medezeggenschap

Medezeggenschapsorgaan	Aantal overlegvergaderingen met de Raad van Bestuur of Regiodirectie
MR	6 x
DR	4 à 5 x
OR	6 x
Cliëntenraad	4 x lid
Personeelsvertegenwoordiging (tot september 2016)	8 x Raad van Bestuur

Om de besluitvorming in de medezeggenschap te stroomlijnen en op een adequate wijze te ondersteunen is besloten om hiervoor een ambtelijk secretaris aan te stellen. Deze is per 1 december 2015 in dienst getreden en faciliteert de medezeggenschapsprocessen op secretariael, organisatorisch en beleidsmatig gebied.

Tabel 4 Onderwerpen instemming en advies Auris-breed

Onderwerp	Orgaan	Verzoek	Reactie	Actie
Reiskostenregeling verhuizing Centraal Bureau	PvT	Ter advies	In samenhang met parkeerbeleid en nieuwe werken positief advies gegeven	Overleg gevoerd over passende regeling van tijdelijke aard
Vaststellen lestijden (v)so	MR	Ter instemming	Instemming	Opmerkingen opgepakt
Aangepaste mobiliteitsregeling	OR en MR	Ter instemming	Instemming	Overleg gevoerd over gevolgtrekkingen
Schoolgidsen	MR (oudergeleding)	Ter instemming	Instemming	Publicatie op intranet
Instellen van deelraad voor het CB (i.p.v. PVT) onder MR	MR	Ter instemming	Instemming	Implementatie DR AOD
Vervolg samenwerking Partners in Verstaan en AC Utrecht	OR en CR	Ter informatie	Positieve reacties	Implementatie
Openstelling zorg	OR en CR	Ter advies	Overleg over hieruit voortvloeiende collectieve vakantie-regeling behandelgroepen	Vakantieregeling ter instemming voorgelegd en besluit teruggetrokken
Professionaliseringsbeleid zorg	OR	Ter advies	Instemming	Implementatie
Gesprekscyclus/Regeling Functionerings- en beoordelingsgesprekken	PVT, OR en MR	Ter instemming	Overleg over gevolgtrekkingen	Voorbereiding implementatie
Werkkostenregeling: verzoek evaluatie	MR	-	Schriftelijke reactie gegeven	Voorbereiding evaluatie
Aangescherpte Regeling der Gevolgen schuivende panelen regio Midden (overdracht 12-/12+)	MR	Ter instemming	Instemming na DGO (in samenwerking met Kentalis)	Implementatie Doe-Alsof-Fase en voorbereiding overdracht vanaf 1 augustus 2017
Functieprofiel voorzitter RvB Koninklijke Auris Groep	MR	Ter advies	Benadrukken belang onderwijsachtergrond	Profiel aangescherpt
Mobiliteitsregeling schooljaar 2016-2017	MR en OR	Ter instemming	Instemming na overleg	Implementatie
MR-statuut, MR-reglement en reglement DR AOD	MR	Ter instemming	Instemming	

Tabel 4 Onderwerpen instemming en advies Auris-breed vervolg

Onderwerp	Orgaan	Verzoek	Reactie	Actie
Werving- en selectiebeleid	MR en OR	Ter instemming	Instemming	Implementatie
Vervangingsbeleid	MR	Ter instemming	Instemming	Implementatie in regio's
Meerjarenbegroting Auris 2017-2020	MR	Ter advies	Aanvullende vragen gesteld	Overleg
Samenwerking expertiseontwikkeling en -deling Kentalis	MR, OR en CR	Ter advies	Positief	Voorbereiding vervolgonderzoek
Financieel statuut en treasuryreglement	MR	Ter advies	Positief	
Managementreglement	MR en OR	Ter advies	Positief en opmerkingen gemaakt	
Profielchets RvT-lid onderwijskundig profiel	MR	Ter advies	Positief	Voorbereiding werving

2.7 Klachten, incidenten en vertrouwenspersonen

De Koninklijke Auris Groep beschikt over een organisatiebrede klachtenregeling. Dit klachtenreglement is een regeling als bedoeld in artikel 2 van de Wet klachtrecht cliënten zorgsector (WKCZ), respectievelijk artikel 23 van de Wet op de expertisecentra (WEC). Bij de Koninklijke Auris Groep is een (externe, onafhankelijke) klachtencommissie belast met de behandeling van klachten. Deze klachtenregeling geldt voor zowel medewerkers als cliënten/verzorgers.

De voorzitter van de klachtencommissie is niet werkzaam voor of bij Auris en maakt geen deel uit van de Raad van Bestuur. Dit waarborgt de onafhankelijkheid van de klachtencommissie. Medewerkers van de scholen en diensten, van de Raad van Bestuur, evenals ouders/voogden/verzorgers en leerlingen/studenten/deelnemers van de scholen en diensten en de interne vertrouwenspersonen kunnen geen zitting hebben in de commissie.

De klachtencommissie van de Koninklijke Auris Groep is ondergebracht bij de Stichting Onderwijsgeschillen, de heer drs. J. van Velzen verzorgt de coördinatie binnen het ambtelijk secretariaat. De samenstelling van de klachtencommissie in 2016 is als volgt:

- De heer mr. M.J. Schutter (voorzitter, jurist)
- Mevrouw drs. D.J. Duyvis (lid, klinisch psycholoog en seksuoloog)
- De heer mr. W.G.G.M. van Holsteijn (lid, jurist, onderwijsdeskundige, werkzaam bij het Ministerie van OCW)
- Mevrouw drs. T.J.A.G.M. Raedts-Thomassen (lid, VGN, zorgdeskundige)

De klachtencommissie van de Koninklijke Auris Groep heeft in 2016 één klacht behandeld.

Tabel 5 Aantal klachten in het verslagjaar 2016

	Aantal
Aantal klachten ingediend bij interne vertrouwenspersonen zorg/onderwijs	12
Aantal klachten ingediend bij klachtencommissie	1
Aantal door Auris-klachtencommissie in behandeling genomen klachten	1
Aantal klachten waarover de klachtencommissie advies heeft uitgebracht	1
Aantal klachten dat gegrond is verklaard	0

Behalve een formele klachtenprocedure kent de Koninklijke Auris Groep een laagdrempelige klachtenregeling, die eruit bestaat dat de klacht rechtstreeks wordt ingediend en besproken wordt met de verantwoordelijke leidinggevende. Van deze regeling op de werkvloer is een registratie beschikbaar, indien er een vertrouwenspersoon bij betrokken is.

In 2016 zijn er dertien bezwaren tegen een (voorgenomen) besluit van de Commissie van Onderzoek over de toelaatbaarheid en het onderwijsarrangement voor nieuwe (acht) en zittende (vijf) leerlingen ingediend. Het aantal bezwaren ten opzichte van het aantal besluiten is in 2016 zeer laag te noemen, namelijk 0,31% (13 bezwaren ten opzichte van 4.205 besluiten). Geen van de bezwaren is bij de geschillencommissie Passend Onderwijs ingediend.

In 2016 zijn tien van de dertien bezwaren afgehandeld. Van de tien afgehandelde bezwaren is bij drie bezwaren het oorspronkelijke besluit na bezwaar ongewijzigd gebleven. Bij zeven van de dertien bezwaren is het besluit na bezwaar gewijzigd. Drie van de dertien bezwaren lopen door in 2017. De tien bezwaren konden worden afgehandeld na de inzet van verschillende activiteiten, te weten: nieuwe gegevens aangeleverd gekregen (zes keer), op overeenstemming gericht overleg gevoerd (drie keer), second opinion door een CvO van een andere cluster 2-instelling (twee keer) en observatie (één keer). De twee bezwaren die in 2015 zijn ingediend, maar nog niet waren afgerond, zijn in 2016 afgehandeld. Het oorspronkelijke besluit is gehandhaafd na op overeenstemming gericht overleg.

Bij bezwaren biedt de CvO altijd een gesprek aan waarin de visie van school, ouders en de CvO worden gedeeld. In de meeste situaties volstaat het om de redenering van de CvO te verhelderen en informatie te verschaffen over de doelgroep van Auris.

Een ontwikkelpunt dat door de bezwaren naar voren komt is een adequate beschrijving van de onderwijsbehoefte van de leerling in het OPP (ontwikkelingsperspectiefplan). Dit ontwikkelpunt wordt in 2017 verder opgepakt en uitgezet bij zowel reguliere scholen als binnen Auris.

Vertrouwenspersonen

Uit de rapportage van de interne vertrouwenspersonen blijkt dat er negen klachten op de locaties in behandeling zijn genomen en aldaar ook zijn opgelost. De interne vertrouwenspersonen zijn 81 maal geconsulteerd bij problemen of situaties op de locaties.

Er zijn 24 meldingen in het kader van de meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld. Dit betreft niet altijd directe meldingen aan 'Veilig thuis' het advies- en meldpunt kindermishandeling. In sommige gevallen hebben medewerkers zaken gesignaleerd en vervolgens, eventueel in overleg met de betrokkenen, al dan niet besloten om een formele melding te doen. Er is in ieder geval één melding gedaan bij Veilig thuis. Verschillende leerlingen zijn intensief gevolgd in verband met een zorgelijke thuissituatie.

In iedere regio zijn ook externe vertrouwenspersonen aangesteld die door medewerkers geconsulteerd kunnen worden over ongewenste omgangsvormen en grensoverschrijdend gedrag, waaronder pesten, discriminatie, (seksuele) intimidatie, agressie en geweld. De rol van de externe vertrouwenspersoon wordt in lijn met de actualisatie van het klachtenreglement en de hieruit voortvloeiende positionering van de interne vertrouwenspersoon tegen het licht gehouden.

3 Verbinding en samenwerking

3.1 Het landelijk speciaal onderwijs aan auditief en/of communicatief beperkte leerlingen (cluster 2) en Auris

Op landelijk niveau wordt het beleid van Auris afgestemd met Siméa - waarin de verbinding en samenwerking met de andere instellingen in onze sector gezocht wordt - en andere landelijke brancheorganisaties voor het v(s)o. Om de expertise van Auris goed zichtbaar te maken en te houden, werken de regio's aan het versterken van de relaties met samenwerkingsverbanden en andere partners in de regio. Dit wordt in 2017 verder uitgerold door de expertise en de rol van een expertisecentrum nadrukkelijker onder de aandacht te brengen van partners.

3.2 Zorg: audiologie en behandeling zintuiglijk gehandicapten

Auris vindt het belangrijk om af te stemmen met de samenwerkingspartners binnen de zintuiglijk gehandicaptensector. Auris werkt nauw samen met andere zorgaanbieders binnen de Samenwerkende Instellingen Auditieve en Communicatieve sector (SIAC) in het kader van de ontwikkeling van zorgprogramma's in de Zorgverzekeringswet. Voor de audiologische zorg wordt daarnaast samengewerkt binnen de Federatie van Nederlandse Audiologische Centra (FENAC). De sectie Onderzoek en Innovatie richt zich onder meer op afstemming van wetenschappelijk onderzoek, zichtbaarheid in de instellingen en het bevorderen van de toegankelijkheid van de resultaten voor de professionals.

Ook met partners buiten de sector vindt veelvuldig samenwerking plaats. Voorbeelden hiervan zijn de samenwerking met het lectoraat Logopedie van de Hogeschool Utrecht en de faculteiten Geesteswetenschappen en Sociale Wetenschappen van de Universiteit Utrecht.

Auris heeft in 2016 geïnvesteerd in het relatiebeheer met zorgverzekeraars door het organiseren van werkbezoeken en het aanstellen van een adviseur zorgcontractering. Dit heeft in 2016 geleid tot een hogere productieafspraken 2016 en een proactieve aanpak voor de contractering 2017.

4 Beleid en resultaat

4.1 Commissie van Onderzoek Entree

Toelaatbaarheidsbepaling Onderwijs

Auris is erop gericht om de besluitvorming over de toelaatbaarheid tot onderwijs of ondersteuning door de instelling en over de intensiteit ervan, zo dicht mogelijk aan te laten sluiten bij het primair proces en de leerlingenzorg. Auris heeft samen met haar collega-instellingen een nieuwe richtlijn opgesteld over de wijze waarop de instellingen de toelaatbaarheid van de leerlingen bepalen. De richtlijn geeft weer hoe de instellingen de onderwijsbehoefte van de leerling, de ondersteuningsvraag van de (reguliere) school en de ernstmaat van de stoornis in onderlinge samenhang wegen bij de besluitvorming over de noodzakelijke ondersteuning. Ouders en leerlingen, leerkrachten en ambulante dienstverleners zijn in dit traject elkaar partners en voeren op overeenstemming gericht overleg. De doorontwikkeling van de toelaatbaarheidsbepaling en het (her)arrangeren van leerlingen naar aanleiding van de jaarlijkse evaluatie van hun ontwikkelingsperspectiefplan (OPP) is uitgewerkt in een project (Entree 3.0) waarvan de implementatie start in 2017.

Verlengde Consultatie en Advies

Auris biedt laagdrempelig consultatie- en adviestrajecten aan wanneer leerkrachten in de reguliere scholen ondersteuningsvragen hebben over leerlingen met gehoor-, taal- of communicatieproblemen. Een consultatie resulteert in handelingsgerichte adviezen aan de leerkracht en eventueel de zorgstructuur van het samenwerkingsverband. In het project Verlengde Consultatie en Advies (in de regio Midden) onderzoekt Auris onder welke condities aansluitend kortdurende interventie ingezet kan worden en wat de meerwaarde hiervan is voor de leerling. De uitkomsten hiervan worden betrokken bij de doorontwikkeling van de toelaatbaarheidsbepaling (Entree 3.0).

Arrangeren nieuwe leerlingen

Auris onderzoekt in de regio West in het project "Arrangeren nieuwe leerlingen" onder welke condities de reguliere school ondersteund kan worden bij het aanvragen van een ondersteuningsarrangement en de inzet van trajectbegeleiding ten behoeve van het op overeenstemming gericht overleg. Het doel van het project is om te komen tot een snelle en adequate procedure. Ook deze uitkomsten zullen betrokken worden bij de doorontwikkeling van de toelaatbaarheidsbepaling (Entree 3.0).

4.2 Kwaliteit

Auris draagt zorg voor systematische bewaking, beheersing en verbetering van de kwaliteit van het zorg- en onderwijsniveau. De PDCA-cyclus is hiervoor een elementaire basis, en vormt de basis voor de vereiste organisatie- en (kwaliteits)documenten. Het Auris meerjarenbeleid is op Raad van Bestuur-niveau vertaald in het jaarplan 2016: 'Crescendo'. Het beleid benoemt een aantal doelstellingen waarvoor zowel in de regio's als in de AOD een vertaling is gegeven in de (regio)jaarplannen. De Beleidscyclus is opgenomen in het kwaliteitshandboek (Mavim) net zoals de kernwaarden van Auris.

Clïëntervaringsonderzoek

Auris is in 2016 gestart met het cliëntervaringsonderzoek. Het cliëntervaringsonderzoek is een instrument om ervaringen met het onderwijs en de dienstverlening te bevragen. In het cliëntervaringsonderzoek is aandacht voor doorontwikkeling van het primaire proces, maar ook de veiligheidsbeleving bij cliënten. In november 2016 is het cliëntervaringsonderzoek voor de eerste keer bij de Ambulante Dienst afgenomen. In januari 2017 is het voor de eerste keer bij de scholen afgenomen. De resultaten worden vanaf februari 2017 geanalyseerd voor de Ambulante Dienst en in het voorjaar voor de scholen. Dit maakt onderdeel uit van een kort cyclisch proces: ieder jaar bij de scholen en twee maal per jaar bij de Ambulante Dienst.

Excellent onderwijs

Alle scholen binnen Auris hebben een basisarrangement van de Inspectie van het Onderwijs. Auris is in 2015 uitgenodigd door de Inspectie van het Onderwijs om deel te nemen aan een pilot voor het te ontwikkelen nieuwe waarderingskader, omdat Auris haar kwaliteitssysteem goed beschreven heeft. In 2016 heeft de Inspectie van het Onderwijs de bestuursgerichte pilot binnen Auris uitgevoerd.

Naast de inspectiebezoeken kunnen basisscholen, scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs en scholen voor voortgezet onderwijs het predicaat Excellente School krijgen. Zij moeten op verschillende gebieden uitblinken en hebben al een aantal jaren achter elkaar goede leerresultaten. Ook op andere punten springen ze eruit. Met het predicaat geeft het Rijk deze scholen erkenning en waardering. De Auris Prof. Groenschool heeft sinds 2013 het predicaat Excellente School, waarbij het predicaat voor 2015-2017 verlengd is. De school heeft het predicaat

Excellente School op een relatief 'breed' profiel, omdat de school heeft aangetoond dat slechts de combinatie van een veilige schoolomgeving met een forse inzet op het behalen van zo hoog mogelijke opbrengstresultaten uitgevoerd door een gemotiveerd en deskundig team van medewerkers het mogelijk maakt voor deze specifieke groep leerlingen een passend aanbod te creëren. De Auris Prof. Groenschool ziet het als basis voor en opmaat naar de realisatie van een expertisecentrum voor kinderen met een taalontwikkelingsstoornis (TOS) in de regio, dat de komende jaren gestalte zal gaan krijgen.

Ook de Auris Hildernisschool heeft het predicaat Excellente School 2015-2017 ontvangen. Deze school baseert het excellentieprofiel op twee pijlers: een doorwrocht werkproces volgens de 1-zorgroute en een ambitieus professionaliseringsbeleid.

De Auris Dr. M. Polanoschool heeft het predicaat 'Excellentie' op basis van een breed excellentieprofiel. Zij is een van de vijf scholen voor speciaal onderwijs in Nederland waar onderwijs wordt gegeven aan dove en slechthorende leerlingen. Er wordt gewerkt in de niveaus arbeid en onderwijs met zowel NGT als NmG. Het onderwijsaanbod en de toetsen worden door de leerkrachten zelf aangepast omdat er voor deze populatie geen methoden op de markt zijn. De school zoekt samenwerking met universiteiten en hogescholen om evidence-based te kunnen werken. Daarnaast organiseert de school participatie bevorderende activiteiten en bevordert zij de ouderbetrokkenheid en wil de school zich, in nauwe samenwerking met het CI-team Rotterdam, inzetten voor ondersteuning van leerlingen met een cochleair implantaat (CI) die rechtstreeks het regulier onderwijs instromen. De Auris Dr. M. Polanoschool is van plan bij het inrichten van medium arrangementen in het regulier onderwijs het excellentieaspect daarin mee te nemen.

CIIO

CIIO Maatstaf heeft in 2016 een overgangsonderzoek uitgevoerd, waarmee een nieuwe certificatiecyclus (drie jaar) begint. Daarbij is naast de zorg- en AOD voor het eerst de Ambulante Dienst (AD) meegenomen in de scope. Medio eerste kwartaal 2017 worden de scholen van Auris Onderwijs regio Zuid toegevoegd aan de scope. Het onderzoek had betrekking op een vervolg- en overgangsonderzoek, wat wil zeggen dat getoetst wordt tegen de normen van zowel de Maatstaf 2016 als de Maatstaf 2009. Medewerkers van Auris zijn steeds op zoek naar het beste product/de beste dienst voor de leerling of cliënt. Eigenaarschap en leiderschap, zoals gevraagd vanuit de nieuwe Maatstaf, worden zo laag mogelijk in de lijn neergelegd en gevoeld. Auris mocht van CIIO hiervoor een compliment ontvangen: *'Het kwaliteitsbewustzijn en het doorleven van de kernwaarden van Auris bij de medewerkers is opvallend goed ontwikkeld. Ondanks de grote veranderingen in de zorg en het onderwijs is Auris in staat gebleken om hen steeds actief te betrekken bij de wijzigingen die noodzakelijk waren en desondanks het vizier op de belangen van de klant te laten houden.'*

Tijdens het bestuurlijke verantwoordelijkheids gesprek dat het bestuur gevoerd heeft met de Inspectie van het Onderwijs is gebleken dat het bestuur voldoende zicht heeft op de kwaliteit van de scholen. Dit resultaat is mede onderbouwd door de uitgevoerde interne audit.

Doorstroomanalyse

Ieder jaar wordt er op basis van de vragenlijsten die in januari door de scholen naar de Inspectie van het Onderwijs worden verstuurd, een analyse gemaakt van de risico's die scholen lopen op basis van het risicomodel van de Inspectie van het Onderwijs. De gegevens van de vragenlijsten zijn geanalyseerd op basis van het risicomodel 2014. De analyse voor de vso scholen wordt gemaakt met behulp van de applicatie Attrack. Deze applicatie stuurt voor alle uitgestroomde leerlingen drie maanden, één jaar en twee jaar na uitstroombdatum een korte vragenlijst naar de ontvangende school of arbeidsplaats om te weten te komen of de leerling is aangekomen op de uitstroombestemming en of de leerling daar na één of twee jaar nog zit, ofwel of de leerling is bestendig. Conclusie uit de risico analyse is dat twee vso-scholen en een so-school een risico lopen volgens het risico model op grond van de relatie tussen uitstroom en IQ. Door de kenmerken van de leerlingpopulatie heeft Auris ook in eerdere jaren risicopunten gekregen op basis van IQ in relatie met uitstroombestemming. Elk jaar voert Auris zelf een doorstroomanalyse bij so en vso uit op basis van de vragenlijst die voor de Inspectie van het Onderwijs in januari is ingevoerd. Hiermee krijgen de Raad van Bestuur en de regiodirectie zelf inzicht in de kwaliteit van de scholen.

Herziening gedragscode Privacy

Auris is zich bewust van de taak die er ligt omtrent de bescherming van persoonsgegevens. Voor Auris Zorg is er een privacyreglement (wettelijke verplichting) en gedragscode beschikbaar. Voor onderwijs is er geen privacyreglement of gedragscode beschikbaar. In 2016 heeft een herziening van het reglement van Zorg plaatsgevonden en is de gedragscode herzien tot een handreiking privacy, toestemming en dossiervorming waarin ook onderwijs is opgenomen. In de handreiking wordt ingegaan op bewustwording van de omgang met persoonsgegevens. Hiermee wordt niet alleen voldaan aan wettelijke vereisten en verwachtingen vanuit de inspecties, maar ook aan de vraag vanuit de regio's om meer praktische richtlijnen.

4.3 Onderwijs

Consultatie en Advies, Licht – en Medium onderwijsarrangementen

Veel van onze leerlingen krijgen ondersteuning in de reguliere scholen. Het is belangrijk dat de ambulante dienstverleners beschikken over kennis, vaardigheden en een arsenaal van technieken die zij in kunnen zetten ter ondersteuning van deze leerling in de groep bij zijn of haar leerkracht op school. Om onze expertise inzichtelijker te maken voor ouders en reguliere scholen is eind 2016 ingezet op collectieve kaders van waaruit consultatie en advies en licht/medium onderwijsarrangementen consistent uitgevoerd kunnen worden. De ambulante dienstverleners werken de kaders uit waarbij ouders en reguliere scholen betrokken worden bij de ontwikkeling. De uitwerking krijgt vervolg in 2017 en 2018.

Aanbod TOS 12- intensief

In 2016 is gestart met een analyse van het aanbod voor TOS 12- intensief. Hoofdvraag hierbij is of het aanbod dat gedaan wordt een toekomstbestendig aanbod is. In 2016 is de eerste fase van de analyse uitgevoerd. In 2017 wordt het project vervolgd met een thematische verkenning en uitwerking van toekomstig aanbod.

Leeropbrengstenonderzoek so en vso

Om de leeropbrengsten op de so-scholen van Auris te monitoren is in 2016 voor de zesde keer een onderzoek gedaan naar de leeropbrengsten van de Auris so-scholen.

Het Leeropbrengstenonderzoek so 2016 besloeg de volgende onderdelen:

- de toetsresultaten van de logopedische testen Peabody en Schlichting;
- de resultaten van de Cito-toetsen DMT (technisch lezen), Begrijpend Lezen, Spelling en Rekenen-Wiskunde.

Over het leeropbrengstenonderzoek is een rapport geschreven waarin diverse aanbevelingen zijn opgenomen op Auris-niveau. De nieuw opgerichte Werkgroep Leeropbrengsten zal zich buigen over deze aanbevelingen en het vervolg ervan initiëren.

Jaarlijks worden op vso-niveau de leeropbrengsten van de citotoetsen geanalyseerd en worden de toetskalenders van de vso scholen op elkaar afgestemd.

De analyse besloeg in 2016:

- voor leerlingen met uitstroomperspectief vervolgonderwijs: Taalverzorging, Nederlandse Leesvaardigheid, Nederlandse Woordenschat, Engelse Leesvaardigheid, Engelse Woordenschat en Rekenen-Wiskunde;
- voor leerlingen met uitstroomperspectief arbeid de proeftoetsen praktijk: Taalverzorging, Begrijpend lezen en Rekenen.

De resultaten zijn gerelateerd aan de uitstroom en bestending per locatie. Het Auris College Utrecht is niet betrokken bij de analyse in 2016. Auris gaat onderzoeken of naast de huidige wijze van analyseren, de bovenschoolse module van Cito voor leerlingen met uitstroomperspectief vervolgonderwijs de gewenste informatie levert om de opbrengsten te monitoren op Auris-niveau. Vanaf 2017 worden de proeftoetsen van Cito vervangen door de 'echte' Praktijk toetsen.

Sociale veiligheid

In 2016 is er met betrekking tot de sociale veiligheid veel gebeurd. Naar aanleiding van de Wet sociale veiligheid op scholen is het veiligheidsbeleid geüpdatet. Iedere school heeft een veiligheidscoördinator en een aanspreekpunt pesten en zij monitoren de ervaren veiligheid bij de leerlingen. Daarnaast is een bewustwordingstraject gestart met betrekking tot de opdracht voor burgerschapsvorming en de inspanningsverplichting op sociale veiligheid. Dit krijgt vervolg in 2017.

Ouderbetrokkenheid

Op een groot deel van de Auris-scholen is in 2016 ingezet op het vergroten van de ouderbetrokkenheid bij het onderwijs. Dit is onder andere gebeurd door de kennis en ervaring van ouderbetrokkenheid 3.0 in te zetten en ouders meer te betrekken bij de ontwikkeling van de leerlingen middels het ontwikkelingsperspectief. In de communicatie met ouders wordt door een aantal scholen gebruik gemaakt van 'Schoudercom'. 'Schoudercom' is een web applicatie waarmee leerkrachten en ouders op een beveiligde website informatie kunnen delen met elkaar.

4.4 Zintuigelijk gehandicapten audiologische zorg

Auris werkt binnen de SIAC mee aan de ontwikkeling van zorgprogramma's voor de sector auditief en/of communicatief. Hierdoor krijgen cliënten en zorgverzekeraars meer inzicht in de behandelingen die mogelijk zijn binnen de Zorgverzekeringswet voor cliënten met een zintuiglijke handicap (ZG). Belangrijk zijn hierin de kenmerken en vragen van de cliënt (cliëntprofielen en behandelprofielen) en het behandelaanbod van de organisaties. Het aanbod is gekoppeld (zorgprogramma's) en in een overkoepelend model gezet (behandelmodules). In het Elektronisch Cliënten Dossier (ECD) is de verplichte registratie van de kenmerken van cliënten en zorgprogramma's gerealiseerd.

Auris kent een uitgebreid aanbod van ambulante behandeling (signalering en vroegbehandeling, gezinsgerichte behandeling en krachttraining). Ingegeven door het kwaliteitskader ZG (landelijke regelgeving), de invoering van de zorgprogramma's en eigen verbeterwensen, is de doorontwikkeling van dit aanbod opgepakt. De doorontwikkeling omvat drie elementen:

1. Regiebehandelaarschap doorvoeren in de ambulante behandeling
2. Integraliteit en interdisciplinariteit van de ambulante teams versterken
3. Verbinding tussen de ambulante teams en de behandelgroepen versterken

In 2017 worden deze elementen geïmplementeerd.

Auris ondersteunt, onderwijst en behandelt cliënten op kwalitatief hoogstaand niveau en in een sluitend ketenaanbod in de regio. Per 2017 is de inkoop in representatie vervallen voor ZG-behandeling. In 2016 is daarom gestart met de zorgcontractering ZG-behandeling bij alle individuele zorgverzekeraars. De contractering is nu vergelijkbaar met de contractering voor audiologie. Een proactieve houding van Auris in het contracteringsproces en investering in de relatie met de zorgverzekeraars heeft geresulteerd in goede afspraken met de zorgverzekeraars voor het jaar 2017 met een omzetsijging van 13% bij ZG-zorg en 15% bij audiologie.

In 2016 is een subsidieaanvraag Expertise ZG door het ministerie van VWS goedgekeurd. Deze subsidie maakt het mogelijk om de kennisopbouw, -deling en -borging van expertise binnen Auris te waarborgen. Deze subsidie is voor het jaar 2017 wederom aangevraagd.

4.5 Onderzoek

Auris investeert in de ontwikkeling van nieuwe methoden en technieken, evidence-based onderzoek en (toegepast) wetenschappelijk onderzoek. De onderzoeken van Auris richten zich vooral op de effectiviteit van interventies op het gebied van taalontwikkeling en de zelfredzaamheid van kinderen met taalontwikkelingsstoornissen. Voor onderzoek bij kinderen met auditieve problemen sluit Auris aan bij partnerinstellingen. De expertiserol van Auris staat in relatie tot de directe dienstverlening en vormt zo een integraal onderdeel van het werk.

In 2016 heeft Auris verschillende subsidies binnengehaald voor onderzoeksprojecten, onder andere voor een onderzoek naar de ondersteuningsbehoefte van het reguliere onderwijs (TOS in Beeld), het longitudinaal volgen van kinderen met TOS (Taal in Zicht) en voor het uitvoeren van een grammaticale interventie bij peuters met TOS. Deze drie onderzoeken sluiten aan op de onderzoeksambitie van Auris, op ontwikkelingen zoals Passend Onderwijs en op hiaten in kennis en interventies. Wat betreft de grammaticale ontwikkeling bleek uit monitoring van Auris dat kinderen met TOS hierin sterker ondersteund konden worden. Auris werkt met de behandelmonitor 'BergOp' om de ontwikkeling van kinderen te kunnen volgen. Data uit deze monitor maken het mogelijk voor professionals om de ontwikkeling op individueel cliëntniveau te kunnen evalueren en de behandeling bij te stellen. Daarnaast wordt met data uit deze monitor op geaggregeerd niveau onderzocht wat de effecten van het Auris-behandelaanbod zijn, zoals de effecten van behandeling op de grammaticale ontwikkeling.

In 2016 liep ook een promotietraject rondom evidence-based (effectieve) interventies. Het promotietraject richtte zich op een groot struikelblok van kinderen met TOS: een te kleine woordenschat. Het doel van het traject is om de bestaande didactiek binnen Auris 'Met Woorden in de Weer' verder te onderbouwen en te verbeteren voor kinderen met TOS.

Leergemeenschappen binnen Auris spelen een rol in de expertiseontwikkeling van zorg- en onderwijsprofessionals. Binnen de leergemeenschappen wordt specifieke kennis gericht op de Auris-doelgroepen uitgewisseld en bediscussieerd. Auris beoogt met deze kennisuitwisseling de kritische en reflecterende houding van professionals te stimuleren, deskundigheid en evidence-based werken te bevorderen en interne en externe netwerken met betrekking tot onderzoek te vergroten. Auris werkt samen met Fontys Hogescholen om dit doel te bereiken. De praktijk van Auris wordt tevens gevoed met recente wetenschappelijke ontwikkelingen door zitting van de professor logopediewetenschap/lector logopedie in de Denktank Taal. Auris heeft de Denktank Taal in het leven geroepen om nieuwe ontwikkelingen en inzichten op het gebied van taalontwikkeling/taalstoornissen en taalbeleid en de consequenties daarvan voor Auris te bediscussieren en advies te geven aan het management. Tevens heeft Auris convenanten met de faculteit Geesteswetenschappen en de faculteit Sociale Wetenschappen van de Universiteit Utrecht gesloten om uitwisseling tussen praktijk en wetenschap tot stand te brengen.

4.6 Mensen

In 2015 waren er drie speerpunten: deskundigheid, vitaliteit en flexibiliteit. Hoewel deze indeling in 2016 is losgelaten, worden daar nog wel de vruchten van geplukt of worden deze onderwerpen op een andere manier voortgezet. Zo was een van de Auris ontwikkelingen in 2016 professionaliseren. Dat sluit aan bij het onderwerp deskundigheid en de aandacht die Auris heeft voor haar medewerkers, haar grootste 'kapitaal'. Met deze

ontwikkellijn wil Auris investeren in haar medewerkers en daarmee in de dienstverlening van Auris aan haar leerlingen en cliënten.

In 2016 is er nog meer veranderd. In 2015 is gestart met de doorontwikkeling van de Auris Ondersteunende Diensten (voorheen Centraal Bureau) en in 2016 heeft dit verder vorm gekregen. De doorgevoerde veranderingen hebben impact op de wijze van dienstverlening binnen de AOD richting de regio's en vice versa. Dit vraagt een andere manier van werken en wederzijds bijstellen van verwachtingen. Het jaar 2016 is hiervoor een schakeljaar geweest waarin relatief veel tijd en aandacht aan dit onderwerp is besteed. In 2017 wordt hier verder op voortgeborduurd, waarbij voor HR de focus ligt op expertise (kwalitatief formatiebeleid), compliance (veiligheid, actualisatie regelingen, Arbowet), fundament (functiehuis, Exact HR), en aantrekkelijk werkgeverschap (medewerkersonderzoek, duurzame inzetbaarheid).

Algemeen

In deze paragraaf wordt een aantal algemene gegevens van de Stichting (Zorg, Onderwijs) Koninklijke Auris Groep schematisch weergegeven.

Jaar	2014	2015	2016
Verzuimpercentage	5,0	4,8	5,7

Auris Totaal (Stichting Koninklijke Auris Groep, Stichting Zorg Koninklijke Auris Groep en Stichting Onderwijs Koninklijke Auris Groep)	Aantal
Totaal aantal medewerkers	1.403
Gemiddelde leeftijd	45,9 jaar
Aantal fte	1.027

Stichting Auris Zorg	Aantal
Mannen	5
Vrouwen	211
Gemiddelde leeftijd	36,7 jaar

Stichting Auris Onderwijs	Aantal
Mannen	153
Vrouwen	968
Gemiddelde leeftijd	47,2 jaar

Compliance

In 2016 is er vanuit HR-beleid veel aandacht geweest voor compliance. Hiermee wordt bedoeld het in beleid, regelingen en procedures voldoen aan wet- en regelgeving, inclusief de beide cao's (Primair Onderwijs en Gezondheidszorg). Om dit te toetsen is onder meer ook een HR-scan uitgevoerd. In 2016 heeft de aandacht voor compliance geleid tot het bij bestuursbesluit vaststellen van het vervangingsbeleid (nieuwe bepaling CAO PO 2016-2017), de mobiliteitsregeling, het werving- en selectiebeleid en bijbehorende procedure en het toevoegen van beoordelingsgesprekken aan de gesprekscyclus.

In het vervangingsbeleid is beschreven op welke manier vervanging wordt geregeld en met welk type contracten. Hierbij is het uitgangspunt dat waar mogelijk een vast contract gegeven wordt. Indien dit niet mogelijk is, kan gebruik worden gemaakt van een tijdelijke oplossing die aansluit bij de vervangingsbehoefte van de regio's. Het vervangingsbeleid draagt ook bij aan de flexibele schil van Auris. Zo is het gebruik van payroll ook een mogelijkheid binnen het vervangingsbeleid.

Met de mobiliteitsregeling kan Auris beter inspelen op vraag en aanbod. Leidend hierbij zijn de behoefte van onze cliënten, ontwikkelwensen van medewerkers en veranderingen in de organisatie. Indien er bijvoorbeeld op locatie A overformatie en op locatie B onderformatie is, dan kan dit binnen Auris worden opgelost door al dan niet vrijwillige overplaatsing. Met andere woorden, de flexibiliteit binnen Auris wordt bevorderd.

Met het gewijzigde werving- en selectiebeleid en bijbehorende procedure wordt het proces van werving en selectie binnen Auris nog zorgvuldiger doorlopen. Aankomende medewerkers worden aan een aangescherpt selectieproces onderworpen, wat belangrijk is voor de veiligheid van de doelgroep van Auris.

Bij de beoordelingsgesprekken ligt de focus op ontwikkeling van medewerkers.

De geldende wet- en regelgeving wordt gevolgd bij ontslagprocedures. Daarnaast vindt controle plaats op naleving van de regelgeving. In 2016 is een beperkt aantal ontslagprocedures afgerond.

In 2015 is Auris een samenwerking aangegaan met verschillende fusiepartners. Verschillende fusiepartners betekent verschillende regelingen op allerlei gebieden, dus ook op het gebied van arbeidsvoorwaarden. In 2016 zijn de veranderingen op dit gebied voorbereid en deze krijgen in 2017 verder vorm.

In 2017 blijft Auris aandacht houden voor het voldoen aan wet- en regelgeving, inclusief de beide cao's, via beleid, regelingen en procedures.

Ten aanzien van een aantal onderwerpen, vallend onder compliance, is er in 2016 een koerswijziging geweest. Zo wordt er aan de actualisatie van het functiehuis een fase toegevoegd: de invoering van een compact functiehuis met generieke beschrijvingen. Begin 2017 is hier een plan van aanpak voor geschreven en dit wordt in de loop van 2017 uitgerold.

Verder is in 2016 de aandacht voor het formatiebeleid versmald tot het uitvoeren van de kwantitatieve vlootshouw. In 2016 zijn hiervoor de voorbereidingen getroffen en dit wordt begin 2017 verder uitgevoerd. Daarnaast is er in 2017 ook aandacht voor de kwalitatieve vlootshouw.

Wat in 2017 eveneens verder gestalte zal krijgen, is de toevoeging van beoordelingsgesprekken aan de gesprekscyclus. Eind 2016 is hier een implementatieplan voor geschreven dat in de loop van 2017 geëffectueerd zal worden. In 2017 worden alle leidinggevenden (directeuren en teamleiders) getraind in het voeren van dit type gesprekken en zullen de eerste ('proef')beoordelingsgesprekken worden gevoerd. Medewerkers worden hier verder over geïnformeerd via de gebruikelijke kanalen.

De laatste component van compliance die in 2016 op het jaarplan stond, is het integrale veiligheidsplan. Hoewel niet helemaal conform planning, worden de individuele onderdelen op het gebied van fysiek, mentale/sociale en informatieveiligheid wel uitgevoerd. Dit wordt een speerpunt voor 2017 en verder.

Fundament

De hoogte van het ziekteverzuim is een indicator van hoe het met de medewerkers van Auris gaat. In 2015 lag het verzuimpercentage nog op 4,8%, in 2016 ligt het percentage op 5,7%. Een stijging dus. Dit vertaalt zich ook in het voortschrijdend verzuimpercentage: de trend is dat dit langzaam stijgt. In 2017 wordt bekeken wat Auris hier aan kan doen en hoe de organisatie hiermee om wil gaan. Hierin worden ook de uitkomsten van het medewerkeronderzoek betrokken dat begin 2017 wordt uitgevoerd.

Onderdeel van de ontwikkellijn digitaliseren uit 2016 is de invoering van een nieuw personeelsinformatiesysteem, 'Exact HR'. In 2016 lag hier, in verband met de beschikbare capaciteit binnen de AOD en vanwege de complexiteit van dit omvangrijke project, niet de focus op voor Auris. In 2017 wordt verder onderzocht hoe dit vorm gegeven kan worden.

Eveneens in het kader van digitaliseren zijn medewerkers binnen Auris getraind in het gebruik van het ECD.

Bijzonderheden in de regio

Uiteraard gebeurt er behalve op Auris-breed niveau ook veel in de regio's.

In de regio Noordwest is er in 2016 veel aandacht geweest voor het inrichten van de regioaansturing vanaf 1 augustus, waarin de functies regiodirecteur (RD) en teamleider (TL) de enige lijnfuncties zijn. Het invoeren van de managementstructuur met RD en TL in de Auris Professor Van Gilseschool is besproken met medewerkers en heeft instemming van de deelraad. In de regio zijn er per september vier nieuwe teamleiders gestart. Twee daarvan ter vervanging van teamleiders die met pensioen zijn gegaan (Dienstverlening Haarlem en Auris College Leiden) en twee op de Professor Van Gilseschool.

In 2016 is het project 'TOS meer dan TAAL' verder ontwikkeld. In 2016 is er een projectleider aangesteld om dit project te leiden.

De regio Noordwest is van mening dat het om Passend Onderwijs tot een succes te maken noodzakelijk is dat het kennis- en handelingsniveau van het totale reguliere onderwijs omhoog gaat. Dit ten aanzien van de basisvaardigheden die nodig zijn om leerlingen met een TOS in de reguliere setting voldoende te kunnen bedienen.

We gaan aan alle relevante doelgroepen de module 'Ervaar TOS' of de module 'Herken TOS' aanbieden.

Er zijn veel medewerkers geschoold in het kunnen geven van deze modules.

Daarnaast worden er materialen voor het reguliere werkveld ontwikkeld die op een eenvoudige wijze gedeeld kunnen worden en die het kennis- en handelingsniveau van de medewerkers peuter- en kinderopvang, leerkrachten, onderwijsassistenten en docenten verhogen. Deze materialen worden na het geven van de modules toegelicht en achtergelaten.

Er wordt een nulmeting naar de kennis en kunde betreffende TOS gedaan voorafgaande aan het project en nogmaals aan het einde.

In de *regio Midden* is het project 'Schuivende Panelen' gaande:

- In Utrecht wordt Auris bestuurlijk verantwoordelijk voor het cluster 2-onderwijsaanbod licht, medium en intensief voor leerlingen 12- (in de leeftijd van de basisschool).
- In de regio Utrecht wordt Kentalis bestuurlijk verantwoordelijk voor het cluster 2-onderwijsaanbod licht, medium en intensief voor leerlingen 12+ (in de leeftijd van het voortgezet onderwijs en het mbo).

Auris draagt hiervoor per 1 augustus 2017 de locatie Auris College Utrecht en AD 12+ over aan Koninklijke Kentalis en andersom draagt Kentalis haar locatie Kentalis Het Rotsoord so en AD 12- over aan Auris. Formeel heeft de wederzijdse overdracht nog niet plaatsgevonden, maar er wordt al wel "gedaan alsof".

In de *regio Zuid* is er in 2016 extra aandacht geweest voor duurzame inzetbaarheid. Medewerkers hebben door het jaar heen op locaties verschillende workshops kunnen volgen, gericht op energiebalans en weerbaarheid, stress- en timemanagement en slapen. Daarnaast is aandacht geweest voor een gezamenlijke visie op verzuim, ondersteund door het gedragsmodel van Falke & Verbaan.

In de *regio West* is in 2016 veel aandacht besteed aan het formatiebeleid. Personeelsformatie wordt hierdoor op basis van inhoudelijke uitgangspunten begroot, binnen het jaar wordt rekening gehouden met ziekteverzuim en groei. Dit voorkomt dat er wachtlijsten ontstaan rondom plaatsing.

Tevens is er een regionaal professionaliseringsbeleid geformuleerd. Voor elke functie is beschreven welke opleidingen, cursussen en expertise nodig is. Het Auris-beleid vormt hiervoor de basis. Binnen de regio loopt er op een aantal locaties een traject rondom 21st-century skills. Het gaat bijvoorbeeld om vaardigheden als kritisch denken, creatief denken, probleem oplossen, ict-basisvaardigheden, informatievaardigheden, computational thinking en mediawijsheid. Op basis van een nulmeting is er een implementatietraject gestart.

Het verzuim was in de regio West een belangrijk thema in 2016. Er zijn extra analyses gemaakt vanuit de standaardrapportage en per locatie zijn extra acties uitgezet. Tevens hebben alle teamleiders in 2016 verdiepende trainingen gevolgd bij Falke & Verbaan. Het ziekteverzuim in de regio West is in de loop van 2016 gedaald. De inzet op talentmanagement heeft ervoor gezorgd dat twee interne medewerkers zijn benoemd tot teamleider en dat twee medewerkers hebben gesproken op het internationale congres 'American Speech-Language-Hearing (ASHA) Conventions'. De HR-adviseur heeft het Auris vervangingsbeleid in relatie tot de Wet werk en zekerheid in de Regio gepresenteerd en heeft de teamleiders bij de uitvoering hiervan begeleid, hierdoor is de uitvoering goed verlopen.

Professionalisering nieuwe medewerkers Ambulante Dienstverlening

Voor nieuwe Auris-medewerkers die ondersteuning bieden in de reguliere scholen is het belangrijk dat zij hun kennis en expertise verbreden en verdiepen. In 2016 is een start gemaakt met de inventarisatie van de behoefte in de regio's. In het verlengde daarvan is een overzicht samengesteld van het onderlinge aanbod vanuit de afdelingen van het Auris cursuscentrum om de nieuwe collega's hierin tegemoet te komen. Begin 2017 wordt het aanbod geplaatst op het intranet. In de loop van 2017 wordt het traject ingebed in het brede project 'Professionalisering'.

Met Woorden in de Weer

De invoering van de methodiek 'Met Woorden in de Weer' op de behandelgroepen in zorg en in het onderwijs bevindt zich in de fase van borging. Tijdens de fase van borging worden jaarlijks trainingen georganiseerd voor nieuwe medewerkers en worden voor het so/zorg en voor het vso lexiconcoördinatoren dagen georganiseerd. De later bij Auris aangesloten scholen volgen in schooljaar 2016-2017 en 2017-2018 de trainingen en zullen volgens planning daarna de toetsen maken.

De implementatie in het vso ligt door de wisseling van vakken en docenten complexer dan in het so. De fase van implementeren wordt voortgezet in 2017. Dan zullen de medewerkers de toetsen gaan maken en kan de borging starten. De ambitie van Auris is dat in schooljaar 2018-2019 80% en in schooljaar 2019-2020 95% van de Auris locaties het Auris Locatie Certificaat heeft behaald.

4.7 Middelen: bedrijfsvoering

In 2012 is gestart met het programma 'Verbetering administratieve organisatie "van basis op orde" naar "management control"'. Hierin zijn de afgelopen jaren inmiddels de nodige stappen gezet, waarbij steeds de nadruk is gelegd op duurzame verbetering van de bedrijfsvoering. In 2016 is de verdere verbetering van interne beheersing en kwaliteit van de bedrijfsvoering opgepakt.

Financiën

In 2015 is Exact Synergy ingevoerd voor de financiële concernadministratie en ProActive voor de workflow van financiële processen op locaties. In 2016 is Exact Synergie doorontwikkeld. Er wordt op dit moment een beperkte

maandafsluiting gehanteerd voor de loonjournaalposten, afschrijvingen, inkomsten OCW en vaste periodieke boekingen. Binnen ProActive worden de functionaliteiten kas/bank gemonitord en worden de gegevens vanuit deze deelapplicaties sneller ingelezen in Exact Globe.

Ten behoeve van het bestuur en management wordt de financiële boekhouding gepresenteerd door middel van Qlikview waarop balans en winst-/verliesrekening per regio en financiële kostenplaats te raadplegen zijn. Het dashboard wordt in tussentijdse gesprekken met de adviseurs gebruikt om voortgang te monitoren en analyses uit te voeren.

Voor Zorg worden de interne controles op de financiële processen volledig door Auris zelf uitgevoerd waarbij de interne controle voor behandelzorg opnieuw is uitgewerkt (overgang naar Medico) en de interne controle voor audiologie ook is aangepast.

In 2016 is een investeringsbegroting ontwikkeld. De regiodirectie geeft de wensen met betrekking tot de voorgenomen investeringen voor de komende vijf jaren aan. De investeringsbegroting vormt onderdeel van het begrotingsproces. In 2017 zal dit proces verfijnd worden.

ICT-applicaties

Het ICT-landschap van Auris is volop in beweging. Het jaar 2016 kenmerkt zich door een flinke implementatieslag op eerder aangeschafte systemen. Naast inrichting van de systemen is vooral aandacht besteed aan het trainen van gebruikers en zorgen voor een stevige inbedding in de Auris-processen middels instructies en voorbeeldmateriaal. Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste functionele wijzigingen in 2016.

- Eduscope wordt gebruikt als het Leerling Administratie Systeem. Met ingang van april 2017 wordt dit systeem door de administraties van alle locaties gehanteerd. Hierdoor kunnen benchmarks en kengetallen worden opgeleverd. In 2016 is eveneens een koppeling tussen Eduscope en het Digitaal Ontwikkelings Perspectief tot stand gebracht.
- Het Digitaal Ontwikkelings Perspectief is binnen de scholen van Auris ingevoerd. Gebruik en gebruiksvriendelijkheid zijn aandachtspunten die worden meegenomen in de verdere ontwikkeling van het OPP in de informatiesystemen van Auris.
- De basisgegevens in de Productiemodule komen uit Eduscope en de ambulante dienstverlener/de administratie van de Ambulante Diensten vult de gegevens aan op basis van de gemaakte afspraken.
- Binnen de Productiemodule wordt het arrangement en, met ingang van 2017, het daaraan verbonden bedrag van het LGF-deel vastgelegd. Hierdoor is Auris in staat de inzet van het schooldeel LGF en de omvang van de over te hevelen middelen naar het regulier onderwijs eenvoudiger te monitoren en is er direct inzicht in de gemaakte afspraken met de scholen voor regulier onderwijs.
- Het ECD is aangepast zodat het voldoet aan de nieuwe zorgprogrammering. Daarmee wordt het eenvoudiger gerichte cliëntinformatie uit het systeem te verzamelen ter verbetering van de interne stuurinformatie en onderbouwing van de geleverde diensten. De impact op gebruikers is zoveel mogelijk beperkt door bijvoorbeeld te kiezen voor een beperktere set van activiteiten en verwerking van gemaakte uren per week (in plaats van per afspraak).
- In 2016 is voorzichtig gestart met een document management systeem (verder afgekort als DMS), JOIN. Binnen dit DMS worden documenten aan dossiers gekoppeld die op basis van zoektermen te benaderen zijn. Vooralsnog wordt dit systeem binnen de AOD gebruikt om gewend te raken aan de nieuwe manier van vastleggen en delen van stukken. Eind 2016 worden hierin vooral de in- en uitgaande post vastgelegd, alsmede beleidsdocumenten met een formele status.
- Met ingang van 1 september 2016 is een adviseur informatievoorziening gestart die als belangrijkste taak heeft de verbinding tussen de vraagkant (gebruikers) en aanbodkant (ICT) te verstevigen. De adviseur heeft tevens de belangrijke taak om de informatiebeveiliging te verbeteren.
- Er is een besluitenregister ingevoerd waarin de bestuursbesluiten worden vastgelegd en gedeeld met de verschillende belanghebbers (lijnmanagement, medezeggenschap, adviseurs).

ICT-voorzieningen

De ICT-oplossingen op het Ammanplein zijn met de verhuizing van de AOD naar het Ammanplein gerealiseerd. De voorzieningen zijn ingesteld op flexwerken en er zijn faciliteiten ingericht om frequent gebruik te gaan maken van videoconferencing. Daarnaast wordt in het nieuwe pand actief gebruikgemaakt van informatievoorziening aan

cliënten en medewerkers (*narrowcasting*). Op een aantal locaties (De Weerklank, Professor Van Gilseschool en De Spreekhoorn) zijn de wifi-netwerken geoptimaliseerd. Een tweetal locaties (Professor Van Gilseschool en de Taalkring Hilversum) is op het netwerk van Auris aangesloten.

Beheersing

2016 heeft in het teken gestaan van de verdere inbedding van de fusiepartners in de Auris-organisatie. Het gaat hierbij om de Prof. Van Gilseschool, Dienstverlening Haarlem, Dienstverlening Leiden, Florant, De Spreekhoorn, Montaal, Dienstverlening Tilburg, Dienstverlening Breda en Dienstverlening Bergen op Zoom. 2016 was voor de genoemde scholen het eerste jaar dat zij volledig participeerden in de begroting van Auris (al dan niet met aanvullende afspraken). Daarnaast hebben de voormalige besturen van de fusiepartners zelfstandig een jaarrekening over 2015 aangeleverd.

De ingezette transitie van het Centraal Bureau naar de Auris Ondersteunende Diensten is in 2015 begonnen met het inrichten van een toekomstbestendige ondersteuning die verder zal bijdragen aan de interne beheersing binnen Auris. In 2016 heeft de nieuwe organisatie concretere vormen aangenomen, waarbij de nadruk ligt op het ondersteunen en adviseren van de regio's. In het verslagjaar is ook gewerkt aan het verbeteren van deskundigheid van decentrale ondersteunende medewerkers. De contacten tussen de administraties binnen de AOD en de administratieve ondersteuning in het veld zijn geïntensiveerd en verbeterd. Standaardisering van interne administratieve spelregels is vormgegeven in AURA (Administratieve Uitvoeringsrichtlijnen Auris). De financiële processen zijn, vooruitlopend op de CIO-beoordeling voor Onderwijs, beschreven.

Ten behoeve van de verbetering van de planning- en controlcyclus hebben in 2016 de volgende activiteiten plaatsgevonden:

- upgrade begrotingsinstrumenten (exploitatiebegroting, invoering investeringsbegroting) en het allocatiemodel (loonkostenprognose tool en een intern allocatiemodel Onderwijs);
- aanpassing van het Financieel Statuut en een Treasury Reglement.

Huisvesting

In 2014 is de nieuwbouw op het Ammanplein 2 te Rotterdam in gang gezet. Binnen de gestelde planning is op 1 september 2016 het pand in gebruik genomen door het Auris Audiologisch Centrum Rotterdam, Auris Aanmeldpunt West, de Auris Ondersteunende Diensten en bestuur. Daarmee is de huur van de Bachstraat te Gouda (Auris Ondersteunende Diensten) en Boele te Rotterdam (Audiologisch Centrum en Aanmeldpunt) beëindigd.

Met ingang van het schooljaar 2016-2017 is de Dienstverlening regio Midden gehuisvest in Auris Fortaal en Auris Prof. Groenschool. De huur van het pand aan de Pelmolen te Houten is beëindigd.

Er zijn nieuwe behandelgroepen gestart in de regio Noordwest (Katwijk) en in de regio Zuid (Roosendaal). Behandelgroep Bumba is in Gouda naar een andere locatie verhuisd.

4.8 Financiële toelichting (inclusief continuïteit van de organisatie)

Continuïteit van de organisatie

Auris heeft een meerjarenbegroting opgesteld waarbij de financiële gevolgen van de belangrijkste verwachte ontwikkelingen in de komende jaren zijn opgenomen. De begroting dient met name om de trend van de ontwikkeling van baten en lasten en balansposities in grote lijnen te kunnen volgen.

In de meerjarenbegroting zijn de financiële gevolgen van de invoering van Passend Onderwijs (budgetfinanciering) en de instellingsvorming vertaald.

In de meerjarenbegroting is voor de onderwijsmiddelen rekening gehouden met:

- een dalend aantal leerlingen met een intensief arrangement ten opzichte van de teldatum 1 oktober-2016;
- de daling van het aantal leerlingen met een intensief arrangement wordt jaarlijks op 2% geschat;
- een gelijkblijvend aantal leerlingen met een licht/medium arrangement;
- een toename van de inzet op het schooldeel Leerling Gebonden Financiering, een jaarlijkse toename van € 1 mln.

Deze inschatting is op basis van de trendlijn van de afgelopen twee jaren. In het voorjaar 2017 (bestuursformatieplan) wordt dit verder getoetst op basis van de regionale inschattingen. Op basis van de voorgenoemde uitgangspunten is het budget per jaar voor de Stichting Onderwijs opgebouwd.

Passend Onderwijs kan als gevolg hebben dat leerlingaantallen gaan dalen en/of dat leerlingen de meer lichte vormen van dienstverlening krijgen aangeboden. De komende jaren zal moeten blijken of de beweging van Passend Onderwijs ook in de praktijk tot uiting komt. Gedurende deze jaren wordt de vinger aan de pols gehouden om wijzigingen van de leerling populatie en de ondersteuningsvraag zodanig te faciliteren dat de kwaliteit van het primair proces voor de leerlingen gewaarborgd blijft. Omdat de per 1 augustus 2014 ingevoerde budgetfinanciering nog maar voor 10-15% leerlingafhankelijk is, is een stijging van het aantal leerlingen voor Auris risicovol. De spankracht van Auris wordt bepaald door de heldere strategische koers, de professionaliteit van de medewerkers en de inrichting van de ondersteuning.

In 2015 heeft de transitie van de behandelactiviteiten van de AWBZ naar de Zvw plaatsgevonden. De regelgeving voor de overgangperiode en de uiteindelijke inbedding in de Zvw-structuur per 2017 is begin 2016 opgesteld door de NZA, in overleg met de belangenorganisatie van zorgaanbieders op het gebied van behandeling (SIAC) en de zorgverzekeraars.

Voor de beschikbaarheid van middelen ten behoeve van Zorg (audiologie, behandelgroepen, ambulante behandeling) wordt in de meerjarenbegroting aangenomen dat de financiële middelen voor de periode 2017-2020 op het niveau van 2017 blijven gehandhaafd.

In het volgende overzicht is de geconsolideerde meerjaren-exploitatiebegroting 2017-2020 opgenomen.

Tabel 6 Geconsolideerde meerjarenbegroting 2017-2020 (in €) en realisatie 2016

<i>Meerjarenbegroting geconsolideerd</i>	Realisatie 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
BATEN					
Subsidies OCW	81.072.054	83.126.056	83.496.889	83.196.889	82.896.889
Subsidies Gemeenten en overige	543.506	414.342	414.342	414.342	414.342
Inkomsten Zvw-audiologie	3.496.681	3.672.420	3.672.420	3.672.420	3.672.420
Inkomsten Zvw-behandeling	10.956.805	10.965.199	10.965.199	10.965.199	10.965.199
Overige Baten	1.801.271	16.429.023	16.429.023	16.429.023	16.429.023
SOMBATEN	97.870.317	114.607.041	114.977.874	114.677.874	114.377.874
LASTEN					
Loonkosten	64.699.477	70.036.112	71.096.112	71.656.112	72.016.112
Overige Personeelkosten	8.600.538	9.081.260	9.391.260	9.701.260	8.761.260
Algemene en overige kosten	7.341.817	23.020.479	23.021.314	22.851.314	21.631.314
Huisvesting	5.022.568	4.081.839	4.081.838	4.081.838	4.081.838
Afschrijvingen	2.047.568	1.848.437	1.848.437	1.848.437	1.848.437
Onderwijs specifieke kosten	1.296.941	1.330.605	1.330.605	1.330.605	1.330.605
Zorgspecifieke kosten	293.646	367.817	367.817	367.817	367.817
Inkomensoverdrachten	8.479.019	7.340.490	6.340.489	5.340.489	4.340.489
SOMLASTEN	97.781.574	117.107.041	117.477.874	117.177.874	114.377.874
Exploitatiesaldo gewone bedrijfsvoering	88.743	-2.500.000	-2.500.000	-2.500.000	0
Saldo bijzondere baten en lasten	0	1.400.000	0	0	0
Saldo financiële baten en lasten	536.823	250.000	250.000	250.000	250.000
Exploitatiesaldo	625.566	-850.000	-2.250.000	-2.250.000	250.000

Aanvullend hierop ziet dit overzicht voor uitsluitend Stichting Onderwijs Koninklijke Auris groep er als volgt uit:

Tabel 7 Meerjarenbegroting Onderwijs 2017-2020 (in €) en realisatie 2016

Meerjarenbegroting Onderwijs	Realisatie 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
BATEN					
Subsidies OCW	81.072.054	83.126.056	83.496.889	83.196.889	82.896.889
Subsidies Gemeenten en overige	543.506	294.342	294.342	294.342	294.342
Inkomsten ZWV-audiologie	0	0	0	0	0
Inkomsten ZWV-behandeling	0	0	0	0	0
Overige Baten	1.830.399	4.123.883	4.123.883	4.123.883	4.123.883
SOMBATEN	83.445.959	87.544.281	87.915.114	87.615.114	87.315.114
LASTEN					
Loonkosten	52.691.838	55.364.206	56.424.206	56.984.206	57.544.206
Overige Personeelkosten	5.759.334	5.545.406	5.855.406	6.165.406	6.475.406
Algemene en overige kosten	10.164.043	13.121.009	13.121.843	12.951.843	12.781.843
Huisvesting	4.188.344	3.521.372	3.521.371	3.521.371	3.521.371
Afschrijvingen	1.421.031	1.182.785	1.182.785	1.182.785	1.182.785
Onderwijs specifieke kosten	1.296.941	1.330.605	1.330.605	1.330.605	1.330.605
Zorgspecifieke kosten	0	138.410	138.410	138.410	138.410
Inkomensoverdrachten	8.479.019	7.340.489	6.340.489	5.340.489	4.340.489
SOMLASTEN	84.000.550	87.544.281	87.915.114	87.615.114	87.315.114
Exploitatiesaldo gewone bedrijfsvoering	-554.591	0	0	0	0
Saldo bijzondere baten en lasten	0	0	0	0	0
Saldo financiële baten en lasten	59.273	0	0	0	0
Exploitatiesaldo	-495.318	0	0	0	0

Om de strategie, gericht op expertise, expertisecentrum en bedding TOS/SH, succesvol tot uitvoer te brengen zijn de komende jaren additionele middelen nodig die niet uit de lopende jaarinkomsten kunnen worden gedekt. Op basis van het meerjarenscenario wordt verwacht dat in de jaren 2017 tot en met 2019 sprake is van een gecumuleerd gepland tekort van € 7,5 mln. Het negatieve saldo over deze drie jaren wordt gedeeltelijk gedekt uit de opbrengst van de financiële baten en lasten (€ 0,75 mln.), de opbrengst uit verkoop van grond aan het Ammanplein in Rotterdam (€ 1,4 mln.) en de aanwending van de Algemene Reserve (€ 5,35 mln.).

De inzet van extra middelen is financieel verantwoord: de solvabiliteitsratio ligt geconsolideerd ruim boven de 50% (variërend tussen de 70 en 75%). Op basis van de meerjarenbegroting 2017-2020 (investeringen, exploitatie en onderhoudsvoorziening) is een geprognosticeerde balans samengesteld (zie hierna). Uitgegaan wordt van gelijkblijvende vorderingen, voorraden en schulden.

Tabel 8 Geconsolideerde meerjarenbegroting (balans) 2017-2020 (in €) en realisatie 2016

<i>Verkorte balans geconsolideerd</i>					
	ultimo 2016	ultimo 2017	ultimo 2018	ultimo 2019	ultimo 2020
<i>Activa</i>					
Materiële vaste activa	16.235.029	17.561.578	17.241.473	16.921.368	16.601.264
Financiële vaste activa	12.583.125	16.937.692	15.115.773	14.273.464	13.939.765
Vorderingen	8.920.429	13.784.132	14.764.230	14.764.230	15.014.230
Liquide middelen	14.828.533	5.570.347	4.840.426	3.404.777	3.488.139
	52.567.116	53.853.749	51.961.902	49.363.839	49.043.398
<i>Passiva</i>					
Eigen vermogen	40.005.031	41.421.453	39.171.452	36.921.452	37.171.452
Voorziening groot onderhoud	580.072	754.007	1.112.160	764.097	193.656
Overige voorzieningen	475.921	461.881	461.881	461.881	461.881
Schulden	11.506.092	11.216.408	11.216.409	11.216.409	11.216.409
	52.567.116	53.853.749	51.961.902	49.363.839	49.043.398

Zoals uit het overzicht blijkt, neemt in het meerjarensce­nario het eigen vermogen af als gevolg van de inzet van reserves. De ratio's zijn voldoende om financiële continuïteit te waarborgen. De balansposities 2017-2020 zijn bepaald vanuit de oorspronkelijke meerjarenbegroting 2016. Omdat de realisatie 2016 gunstiger was dan begroot zal het effect hiervan leiden tot betere balansposities dan in tabel 8 genoemd.

Aanvullend hierop zit dit overzicht voor uitsluitend Stichting Onderwijs Koninklijke Auris groep er als volgt uit:

Tabel 9 Meerjarenbegroting Onderwijs (balans) 2017-2020 (in €) en realisatie 2016

<i>Verkorte balans onderwijs</i>					
	ultimo 2016	ultimo 2017	ultimo 2018	ultimo 2019	ultimo 2020
<i>Activa</i>					
Materiële vaste activa	5.246.816	5.790.210	5.715.758	5.641.306	5.566.855
Financiële vaste activa	497.947	4.846.824	4.846.824	4.846.824	4.846.824
Vorderingen	12.137.689	7.204.077	7.204.077	7.204.077	7.204.077
Liquide middelen	3.715.188	3.216.830	3.619.435	3.315.824	2.789.834
	21.597.640	21.057.941	21.386.094	21.008.031	20.407.590
<i>Passiva</i>					
Eigen vermogen	12.977.590	13.312.026	13.312.026	13.312.026	13.312.026
Voorziening groot onderhoud	580.072	724.007	1.052.160	674.097	73.656
Overige voorzieningen	443.695	436.425	436.425	436.425	436.425
Schulden	7.596.283	6.585.483	6.585.483	6.585.483	6.585.483
	21.597.640	21.057.941	21.386.094	21.008.031	20.407.590

De ratio's zijn voldoende om financiële continuïteit te waarborgen. De balansposities 2017-2020 zijn bepaald vanuit de oorspronkelijke meerjarenbegroting 2016. Omdat de realisatie 2016 gunstiger was dan begroot zal het effect hiervan leiden tot betere balansposities dan in tabel 9 genoemd.

In tabel 10 is de werkelijke personeelsformatie in fte voor 2016 (bezetting 2016) alsmede de verwachting van het aantal fte's in de periode 2017 tot en met 2020 opgenomen. Op groepsniveau wordt gebruikgemaakt van de verhouding management (bestuur, directie, teamleiders), primair proces (functies met een directe cliëntrelatie) en ondersteuning (indirecte of geen cliëntrelatie)

Tabel 10 Personeelsformatie Koninklijke Auris Groep in fte 2016-2020 excl. payroll

	2016	2017	2018	2019	2020
Management	76,44	72,54	72,54	72,54	72,54
Primair proces	838,24	890,80	900,80	910,80	920,80
Ondersteuning	111,41	121,57	121,57	121,57	121,57
Totaal	1.026,09	1.084,91	1.094,91	1.104,91	1.114,91

Bron: Raet rapportage R-ON-11120-a over jaar 2016, gecombineerd met formatiebegroting 2017

Voor Onderwijs is daarnaast een verdeling gehanteerd naar directie, onderwijzend personeel (OP) en overig onderwijsondersteunend personeel (OOP).

Tabel 11 Personeelsformatie Stichting Onderwijs in fte 2016-2020 excl. payroll

	2016	2017	2018	2019	2020
4003000 DIR	59,54	57,87	57,87	57,87	57,87
4004000 OP	476,66	500,66	510,66	520,66	530,66
4020000 OOP	288,26	293,11	293,11	293,11	293,11
Totaal onderwijs	824,45	851,64	861,64	871,64	881,64

Bron: Raet rapportage R-ON-11120-a over jaar 2016, gecombineerd met formatiebegroting 2017

Bijzonderheid in de formatieontwikkeling is de overdracht van 12+ en 12- onderwijs respectievelijk naar en van Kentalis waardoor het personeelsbestand groeit in 2017. Deze groei is nog buiten de meerjarige formatiebegroting gehouden. Op basis van de cijfers van april 2017 wordt uitgegaan van een formatieve groei van 17 fte bovenop bovengeschetste cijfers.

Een belangrijke ontwikkeling is dat de inkomensoverdrachten aan reguliere scholen naar verwachting verder teruglopen voor licht/medium arrangementen in ruil voor het inbrengen van Auris expertise. In 2017 wordt naar verwachting 18 fte meer ingezet omdat het beleid van Auris erop is gericht om de kwaliteit van de inzet op medium/licht te versterken door zelf meer inzet te plegen. Tot 2020 zal de formatie, uitgaande van een geleidelijke toename van extra inzet van Auris expertise, ca 10 fte per jaar groeien. Voor zorg geldt een beperkte groei in 2017 op basis van een aantal gerichte uitbreidingen.

Risicobeheersing Auris

Binnen Auris wordt op vele fronten gewerkt aan risicobeheersing. Denk daarbij aan het plannen en uitvoeren van (grotere) projecten, de beheersing van operationele risico's in de AO zorg en de risicobeheersing van de kwaliteit van zorg en onderwijs (kwaliteitsmanagement en risicobeheersing). Er is echter nog geen sprake van geïntegreerd risicomangement. Invoeren van integraal risicomangement helpt om risico's verder expliciet te maken en om, door de verschillende lagen van de organisatie heen, nog actiever en bewust met risico's om te gaan.

In de ontwikkelagenda van 2017 is integraal risicomangement concreet opgenomen. Daarbij wordt het volgende ten uitvoer gebracht:

1. Het opstellen van het beleid voor risicobeheersing
2. Het identificeren van risico's en benoemen van beheersmaatregelen op de hoogst ingeschatte risico's

3. Het implementeren van risicomanagement in de bestaande structuur (P&C cyclus)

Auris voert het integraal risicomanagement geleidelijk in. De reeds bestaande praktijk van identificeren en benoemen wordt planmatiger onder de aandacht van het lijnmanagement gebracht middels de planning en verantwoordingsgesprekken.

De bestaande praktijk in 2016 is dat de strategische financiële risico's en bijbehorende beheersmaatregelen via het proces van het jaarplan in beeld worden gebracht. Dat wordt jaarlijks geactualiseerd. In de praktijk is de manifestatie van de risico's nog zeer beperkt geweest. Zo blijkt het scenario van groei van leerlingaantallen en krimp op de budgetten zorg vooralsnog niet aan de orde en heeft daarin nog geen bijsturing plaatsgevonden.

Auris voorziet een aantal strategische financiële risico's

1. Leerlingaantallen

De budgetfinanciering is gebaseerd op de leerling telling per 1 oktober 2011. Slechts een klein deel van de bekostiging van de intensief begeleide leerlingen wordt op leerlingaantallen gebaseerd. Het risico van een veranderende samenstelling tussen de aantallen per arrangementsoort stelt de organisatie voor de opgave om de onderwijskundige bedrijfsvoering hierop in te richten. Gedurende het jaar wordt de ontwikkeling van de leerlingaantallen gemonitord, wordt ingezet op tijdig herarrangeren van leerlingen en wordt er een knelpuntenbudget aangehouden om op tussentijdse fluctuaties in te springen.

Op 1 oktober 2011 telden de scholen van Auris 2.983 leerlingen met een intensief arrangement en 2.624 leerlingen met een licht/medium arrangement. Op 1 oktober 2016 werden er 14 leerlingen meer geteld. Het ging om 408 minder leerlingen op de scholen van Auris zelf (intensieve arrangementen) en 422 leerlingen meer in de ambulante begeleiding. Het risico van stijgende leerlingaantallen op de scholen en de verhouding tussen de aantallen per arrangement stelt de organisatie voor de opgave om de onderwijskundige bedrijfsvoering hierop in te richten. Bij de oorspronkelijke en verwachte ontwikkeling van de leerlingaantallen zijn de leerlingenaantallen van de fusiepartners de Spreekhoorn, de Professor Van Gilseschool en AED Leiden meegenomen. Verdere ontwikkelingen zijn moeilijk in te schatten, omdat het aantal leerlingen voor cluster 2 geen gelijke tred houdt met de demografische ontwikkelingen. Trendmatig is, op basis van de laatste twee jaren, sprake van een daling van 2% op de intensieve arrangementen en een groei op de medium/lichte arrangementen.

Voor de komende jaren wordt verwacht dat het aantal leerlingen zo stabiel zal blijven en sprake is van een afname vso leerlingen, netto een kleine afname van intensieve arrangementen. Verwacht wordt dat de inzet van medium/lichte arrangementen in de komende jaren blijft stijgen met gemiddeld 2,5%.

Tabel 12 Ontwikkeling leerlingaantallen

Onderwijs type	1-10-2016	1-10-2017	1-10-2018	1-10-2019	1-10-2020
Intensief so	2.271	2.334	2.343	2.327	2.298
Intensief vso	358	325	315	295	285
Licht/medium	3.046	3.110	3.191	3.265	3.356
Totaal	5.675	5.769	5.849	5.887	5.939

Bron: leerlingprognose bestuursformatieplan 2017-2021¹

2. Fluctuatie in huisvestingslasten

Overheveling van de huisvestingsmiddelen ten behoeve van het onderwijs van de gemeenten naar de scholen vanaf 2015 heeft ertoe geleid dat de besturen volledig verantwoordelijk zijn voor de uitgaven van groot onderhoud op het casco (daken, gevels etc.). De zorgplicht van de gemeenten blijft bestaan.

Door de afname op intensief zal de ruimtebehoefte voor scholen (lokalen) afnemen. Echter de toename van ambulante begeleiding leidt tot een behoefte aan meer kantoorwerkplekken. Bovendien vraagt de dienstverlening

¹ In de cijfers is Rotsoord (so) meegenomen en Auris college Utrecht buiten beschouwing gelaten

om versteviging van integratie van de diensten. Dit vindt onder andere plaats door de diensten (aanmeldpunt, zorg, scholen en dienstverlening) zoveel mogelijk onder één dak te huisvesten. De komende jaren zal, evenals de afgelopen jaren, de ruimtebehoefte worden afgestemd op de ontwikkelingen.

3. Druk op financiering ZG behandeling

In 2016 heeft nog contractering op representatie plaatsgevonden. Met de verzekeraars is voor 2017 een productieplafond afgesproken dat ruim € 1,1 mln. hoger ligt dan begroot in 2016. Per 1 januari 2017 worden voor de ZG-behandeling individuele zorgcontracten gesloten en gaat een normeringstraject (zorgprogramma's) van start. De verwachting is dat het omzetplafond niet mee zal groeien met de mogelijkheden in de markt. De spanning tussen groeimogelijkheden en productieafspraken vraagt naar verwachting scherpere keuzes in de dienstverlening en toenemende sturing op productieafspraken. Auris heeft hierop ingespeeld door een adviseur zorgcontractering aan te stellen. Hierdoor is ruimte ontstaan om zowel aan de voorkant (voorbereiding en onderhandeling) als tussentijds (analyse en terugkoppeling aan verzekeraars) te kunnen sturen.

4. Prestatiebekostiging Audiologie

De contractering van audiologie staat steeds meer onder druk. Zorgverzekeraars constateren dat Auris een gemiddeld 'dure' productie heeft ten opzichte van andere audiologische centra. Tot nu toe is men wel gevoelig voor de specifieke situatie die vanuit Auris wordt aangevoerd. Voor 2017 is het toegekende budget € 0,34 mln. toegenomen en de besprekingen met kleine verzekeraars lopen nog. De verwachting is dat het budget de komende jaren niet of nauwelijks zal stijgen. Overproductie komt dan dus voor eigen rekening en is, in tegenstelling tot Zvw-behandeling, lastig uit de bestaande tarieven te dekken. Monitoring van productie en kosten is daarom van groot belang. De productiemonitoring wordt in 2017 vereenvoudigd door hierop een dagelijks ververst managementdashboard beschikbaar te stellen.

5. Verhoging verzuimvervangings

Elk procent dat het ziekteverzuim stijgt betekent een hogere salarislast van ca € 0,7 mln. In de begroting 2017 is rekening gehouden met ziekteverzuim, afgestemd op de karakteristieken per regio. Verwacht wordt dat dit in de breedte toereikend is.

Treasurybeleid

In 2016 heeft Auris gehandeld volgens het in december 2016 vastgestelde Financieel Statuut en Treasury Reglement. Het Financieel Statuut en het Treasury Reglement zijn geactualiseerd op basis van de Regeling beleggen, lenen en derivaten OCW 2016 en aangescherpt op de organisatorische omzettingen. Het Statuut en Reglement bevatten de grondslagen van het treasurybeleid van de Koninklijke Auris Groep. De Raad van Bestuur is verantwoordelijk voor de interne risicobeheersing binnen de Stichting Koninklijke Auris Groep. In het Managementreglement en de Procuratieregeling zijn de bevoegdheden van de directeurs geregeld met betrekking tot het aangaan van verplichtingen. Er zijn geen bevoegdheden voor het aangaan van verplichtingen aan andere functionarissen verleend.

De Raad van Bestuur legt verantwoording af aan de Raad van Toezicht over het gevoerde treasurybeleid in de jaarrekening. De bevoegdheid tot het aangaan van externe verplichtingen op het gebied van treasury is, conform de Procuratieregeling van Auris, voorbehouden aan de Raad van Bestuur. De uitvoering van het treasurybeleid valt onder de verantwoordelijkheid van de directeur AOD.

De externe accountant toetst op de naleving van het Treasury Statuut. Voor 2016 is er geen aanleiding te veronderstellen dat de risicobeheersings- en controlemaatregelen niet naar behoren hebben gefunctioneerd.

Beleggingsbeleid

Het beleggingsbeleid is erop gericht om het vermogen van de Koninklijke Auris Groep veilig te laten renderen ten behoeve van de langetermijndoelstellingen van de organisatie. De beleggingen zijn volledig ondergebracht bij de ABN AMRO bank. Daarbij is gekozen voor defensieve beleggingen. Aan de eisen die de overheid stelt met betrekking tot de beleggingen van publieke middelen (ratings, beleggingsvormen, etc.) wordt voldaan door een deel van het vermogen te beleggen in obligaties. De waarde van dit depot bedraagt minimaal de waarde van de

rekening-courantverhouding tussen de Stichting Onderwijs Koninklijke Auris Groep en de Stichting Koninklijke Auris Groep.

Aan (stock)dividenden en couponrentes is in 2016 € 361.040 ontvangen. Het koersresultaat over alle effecten bedraagt in 2016 € 66.862. Dit resultaat is deels toegevoegd aan de bestemmingsreserve koersverschillen, die ultimo 2016 uitkomt op € 2.966.829. De bestemmingsreserve koersverschillen is gemaximeerd op 35% van de waarde van de aandelen (inclusief onroerend goed) plus 10% van de waarde van de obligaties per 31 december van het boekjaar. Indien dit maximum niet was gehanteerd, dan zou de bestemmingsreserve koersverschillen per 31 december 2016 € 3.562.467 zijn.

Per saldo komt het totale beleggingsresultaat uit op € 427.902. Het totaal rendement ten opzichte van de beurswaarde op 1 januari 2016, exclusief liquiditeiten, bedraagt 2%. Het beleggingsresultaat was in 2016 begroot op € 950.000.

De waarde en samenstelling van de portefeuille per eind 2016 vergeleken met de stand per eind 2015 is hieronder opgenomen. Verder is de ontwikkeling van de portefeuille nader uitgewerkt.

Tabel 13 Overzicht effecten (in €) en ontwikkeling vermogensportefeuille

Overzicht effecten Stichting Koninklijke Auris Groep					Jaar: 2016		
	Beleid	Stand 31/12	Stand 1/1	Gemiddeld	In % 31/12	In % 1/1	In % Gem.
Obligaties Onderwijs	10-55%	4.576.380	5.421.539	4.998.960	21%	23%	22%
Obligaties Overig	10-55%	1.143.756	1.125.928	1.134.842	5%	5%	5%
Aandelen	20-70%	6.486.125	7.762.857	7.124.491	30%	34%	32%
Alternatieve beleggingen	0-30%	361.762	353.880	357.821	2%	2%	2%
Totaal effecten		12.568.023	14.664.203	13.616.113			
Vermogensliquiditeiten publiek	0-5%	3.785.367	4.530.019	4.157.693	17%	20%	18%
Vermogensliquiditeiten privaat	0-5%	5.556.032	3.956.701	4.756.367	25%	17%	21%
Totaal vermogenspositie		21.909.422	23.150.923	22.530.173			
Overzicht ontwikkeling vermogensportefeuille							
	Gemiddelde waarde	Coupon-rente en dividend	Koersresultaat aan- en verkoop	Koersresultaat	Totaal opbrengst	Rendement	
Obligaties Onderwijs	4.998.960	140.709	(31.791)	(82.516)	26.402	0,5%	
Obligaties Overig	1.134.842	11.250	-	17.827	29.077	2,6%	
Aandelen	7.124.491	209.081	64.361	91.098	364.540	5,1%	
Alternatieve beleggingen	357.821	-	-	7.882	7.882	2,2%	
Vermogensliquiditeiten publiek	4.157.693	-	-	-	-	-	
Vermogensliquiditeiten privaat	4.756.367	-	-	-	-	-	
Totaal vermogenspositie	22.530.173	361.040	32.570	34.292	427.902	1,9%	
Totaal koersresultaat				66.862			

Kostenverdeling

De kostenverdeling van de algemene kosten van de Stichting Koninklijke Auris Groep naar de diverse geldstromen is van toepassing op de toedeling van de kosten van de Stichting Auris naar de Stichtingen Onderwijs en Zorg. Via de kostenverdeling worden de gemeenschappelijke kosten zodanig toegerekend aan de te onderscheiden geldstromen dat er bij de stichtingen Onderwijs en Zorg een getrouw beeld per stichting

ontstaat. Dit is nodig uit oogpunt van rechtmatigheid van de uitgaven op de te onderscheiden geldstromen, maar ook om ook inzicht te hebben in de 'kosten per product' is het van belang.

De Stichting Koninklijke Auris Groep betreft kosten in verband met de apparaatskosten en de gezamenlijke kosten. Met gezamenlijke kosten worden die kosten bedoeld die om reden van efficiency rechtstreeks op collectief niveau worden geboekt. Het gaat onder andere om accountantskosten, kosten administratiekantoor en kosten ICT-werkplekken. Ook kosten van gezamenlijke projecten komen ten laste van de Auris Ondersteunende Diensten.

Voor deze kosten is de volgende verdeling gehanteerd:

- 85% ten laste van de Stichting Onderwijs;
- 15% ten laste van de Stichting Zorg.

Waar de kosten direct verband houden met de juiste geldstroom, zijn deze ook rechtstreeks toegerekend aan deze geldstroom en niet in de verdeling meegenomen.

5 Stichting Onderwijs Koninklijke Auris Groep

5.1 Algemeen

Auris verzorgt speciaal onderwijs aan leerlingen met een cluster 2 arrangement. Dit zijn leerlingen van drie tot twintig jaar met een auditieve en/of communicatieve beperking, als gevolg van doof- of slechthorendheid, of ernstige spraak- en/of taalproblemen. Auris heeft elf speciale scholen voor leerlingen tot twaalf jaar (so) en vier scholen voor voortgezet speciaal onderwijs (vso). De vso-scholen bieden leerlingen de mogelijkheid om een opleiding te volgen gericht op arbeid of op vervolgonderwijs. Dit in de vorm van de praktijkroute of het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo).

Daarnaast biedt Auris ambulante dienstverlening. Een flexibele vorm van dienstverlening die leerlingen met een auditieve en/of communicatieve beperking extra ondersteuning biedt in het regulier onderwijs. De reguliere basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs zijn partner en klant binnen deze vorm van dienstverlening. Een ambulant begeleider bezoekt de school en geeft begeleiding aan de leerkracht en de leerling. Dit kan bijvoorbeeld door voorlichting te geven aan de klas, of de leerkracht te ondersteunen en advies te geven over speciaal lesmateriaal. In 2016 werd ambulante begeleiding verzorgd op ca. 1.359 scholen, binnen meer dan 400 schoolbesturen.

Tabel 14 Overzicht leerlingaantallen

Onderwijs type	1-10-2012	1-10-2013	1-10-2014	1-10-2015	1-10-2016
Intensief so	2.283	2.269	2.245	2.190	2.105
Intensief vso	583	619	604	552	470
Licht/medium	2.683	2.746	2.811	2.962	3.046
Totaal	5.549	5.634	5.660	5.704	5.621

Uit tabel 14 blijkt dat de leerlingaantallen de afgelopen jaren redelijk stabiel zijn. In 2016 zet de daling in op intensieve arrangementen so en vso. De stijging van de ambulante begeleiding van leerlingen zet zich verder door.

5.2 Financiën

De hiernavolgende overzichten betreffen de balans en het exploitatieoverzicht van de Stichting Auris Onderwijs, die in de consolidatie van de Koninklijke Auris Groep zijn opgenomen. Voor de stichting wordt een aparte jaarrekening opgesteld.

Tabel 15 Balans Stichting Onderwijs Koninklijke Auris Groep (in €, na voorgestelde resultaatbestemming)

A c t i v a

(in euro's)	2016	2015
Vaste activa		
Materiële vaste activa	5.246.816	5.696.491
Financiële vaste activa	497.947	449.001
	<hr/>	<hr/>
	5.744.763	6.145.492
Vlottende activa		
Vorderingen	12.137.689	11.601.900
Liquide middelen	3.715.188	3.666.246
	<hr/>	<hr/>
	15.852.877	15.268.146
Totaal activa	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>
	21.597.640	21.413.638

Tabel 15 Balans Stichting Onderwijs Koninklijke Auris Groep (in €, na voorgestelde resultaatbestemming) vervolg

P a s s i v a

(in euro's)	2016	2015
	<hr/>	<hr/>
Eigen vermogen	12.977.590	13.472.908
Voorzieningen	1.023.767	1.355.247
Kortlopende schulden	7.596.283	6.585.483
Totaal passiva	21.597.640	21.413.638
	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>

De financiële positie van de Stichting Onderwijs is ten opzichte van 2015 verslechterd. Zowel de solvabiliteit als de liquiditeit nemen ten opzichte van vorig jaar af. Stichting Onderwijs kan op basis van de kengetallen nog steeds als gezond worden gekwalificeerd.

De vorderingen namen toe met € 0,5 mln. De belangrijkste oorzaak hiervan is de toename van de rekening-courant verhouding met de Koninklijke Auris Groep. In 2015 was nog een vordering opgenomen van € 0,9 mln. inzake inbreng AED Leiden. Dit bedrag is in 2016 ontvangen.

De post voorzieningen neemt af met € 0,3 mln. ten opzichte van 2015 als gevolg van een lagere voorziening onderhoud.

De kortlopende schulden bedroegen ultimo 2016 € 7,6 mln., een toename ten opzichte van 2015 met € 1,0 mln. De stijging is waarneembaar in bijna alle posten, waarbij de crediteuren de grootste stijging laten zien (€ 0,6 mln.).

Tabel 16 Exploitatie Stichting Onderwijs Koninklijke Auris Groep (in €)

Baten	2016	Begroting 2016	2015
Rijksbijdragen	72.593.035	69.827.148	62.070.799
Overige overheidsbijdragen en -subsidies	543.506	250.041	763.142
Overige baten	1.830.399	1.615.032	2.884.500
Totaal baten	74.966.940	71.692.221	65.718.441
Personeelslasten	58.451.172	57.514.839	49.448.790
Afschrijvingen	1.421.031	940.468	1.043.555
Huisvestingslasten	4.188.344	3.482.834	4.178.786
Overige lasten	11.460.984	11.754.080	10.230.406
Totaal lasten	75.521.531	73.692.221	64.901.537
Saldo baten en lasten	(554.591)	(2.000.000)	816.904
Financiële baten en lasten	59.273	-	30.736
Totaal resultaat	(495.318)	(2.000.000)	847.640

Het exploitatieresultaat van de Stichting Onderwijs was voor 2016 begroot op € 2,0 mln. negatief. De totale baten waren € 9,2 mln. hoger dan in 2015 en € 3,3 mln. hoger dan begroot. Belangrijke oorzaken van de afwijking ten opzichte van de begroting waren de hogere rijksbijdrage, hogere overige baten en overheidsbijdragen.

Een belangrijk deel van de hogere rijksbijdrage ten opzichte van de begroting betrof de verhoging als gevolg van de aangepaste cao Onderwijs. Bij de opstelling van de begroting ultimo 2015 was de precieze verhoging van de geldstroom nog niet in beeld.

De overige overheidsbijdragen zijn ca. € 0,2 mln. lager dan de realisatie 2015 en € 0,3 mln. hoger dan de begroting 2016. In 2015 werden nog gymzaalvergoedingen over voorgaande jaren en incidentele projectgelden ontvangen.

De overige baten namen toe met € 1,0 mln. af ten opzichte van 2015. In de begroting 2016 was ook uitgegaan van afnemende overige baten. De overige baten lagen € 0,2 mln. hoger dan begroot in 2016. Oorzaak hiervan zijn de hogere opbrengsten uit cursusgelden.

De totale lasten waren voor het jaar 2016 begroot op € 73,7 mln. De werkelijke totale lasten bedragen € 75,5 mln. en zijn daarmee ca. € 1,8 mln. hoger dan begroot. De personele lasten liggen € 0,9 mln. hoger dan begroot ondanks een lagere realisatie van formatie. De stijging op personele lasten is het gevolg van de loonsverhogingen uit de cao Onderwijs. Daarnaast is sprake van een beperkt effect door inzet van een grotere flexibele schil.

De huisvestingslasten waren € 0,7 mln. hoger dan begroot als gevolg van verhuizingen en daarmee gepaard gaande advieskosten en hogere onderhoudskosten.

De gerealiseerde afschrijvingslasten zijn € 0,5 mln. hoger dan begroot. Deze zijn te voorzichtig geraamd in de begroting 2016 en nog teveel gebaseerd op historische lasten. Dit geldt vooral voor de waardering van ICT.

Tabel 17 Kengetallen Stichting Onderwijs Koninklijke Auris Groep

	2016	2015
Liquiditeit (kortlopende activa/kortlopende passiva)	2,1	2,3
Solvabiliteit (eigen vermogen/totaal vermogen)	0,60	0,63

Gedurende het boekjaar zijn de waardes van de kengetallen ten opzichte van het voorgaande jaar nauwelijks gewijzigd. De financiële positie van de Stichting Onderwijs is gezond te noemen.

Resultaatverdeling en vermogen

Voorgesteld wordt om het volledige jaarresultaat toe te voegen aan de algemene reserve. Deze komt daarmee ultimo 2016 uit op € 13,0 mln. De Raad van Bestuur heeft ten aanzien van het eigen vermogen geen specifieke bestemmingen bepaald.

6 Stichting Zorg Koninklijke Auris Groep

6.1 Algemeen

De Stichting Zorg Koninklijke Auris Groep behoort tot de Koninklijke Auris groep. In de Stichting Zorg Koninklijke Auris Groep zijn alle zorgactiviteiten van de Koninklijke Auris Groep ondergebracht en de stichting heeft zich in deze hoedanigheid dan ook aan de Zorgbrede Governance Code (2010) gecommitteerd.

De Stichting Zorg Koninklijke Auris Groep heeft als doel het verlenen van zorg aan, het begeleiden van en het doen van onderzoek voor auditief en/of communicatief beperkten en het verrichten van alle handelingen die daarmee in de ruimste zin van het woord verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn. In de stichting zijn alle zorgactiviteiten van de Koninklijke Auris Groep ondergebracht. Deze activiteiten worden grotendeels gefinancierd vanuit de Zorgverzekeringswet (Zvw).

Sinds 2002 beschikt de Stichting Zorg Koninklijke Auris Groep over een AWBZ-erkenning en is daarmee toegelaten als regionale instelling voor auditief gehandicapten in het kader van de AWBZ. In 2015 heeft de transitie plaatsgevonden van AWBZ naar behandelzorg onder de Zorgverzekeringswet.

Met ingang van 1 januari 2011 is de Stichting Zorg Koninklijke Auris Groep ook toegelaten als audiologisch centrum, welke zorg behoort tot de ingevolge de Zorgverzekeringswet te verzekeren prestaties (locaties Rotterdam, Goes en Bergen op Zoom).

6.2 Financiën

De hiernavolgende overzichten betreffen de balans en het exploitatieoverzicht van de Stichting Zorg Koninklijke Auris Groep, die in de consolidatie van de Koninklijke Auris Groep zijn opgenomen. Voor de stichting wordt een aparte jaarrekening opgesteld.

Tabel 18 Balans Stichting Zorg Koninklijke Auris Groep (in €, na voorgestelde resultaatbestemming)

A c t i v a

(in euro's)	2016	2015
Vaste activa		
Materiële vaste activa	594.751	611.189
	<hr/>	<hr/>
	594.751	611.189
Vlottende activa		
Vorderingen	3.551.262	2.815.150
Liquide middelen	836.535	1.038.671
	<hr/>	<hr/>
	4.387.797	3.853.821
Totaal activa	<hr/> 4.982.548 <hr/>	<hr/> 4.465.011 <hr/>

Tabel 18 Balans Stichting Zorg Koninklijke Auris Groep (in €, na voorgestelde resultaatbestemming) vervolg

P a s s i v a

(in euro's)	2016	2015
Bestemmingsfondsen	3.047.251	2.031.818
Algemene reserve	(306.874)	(306.874)
Eigen vermogen	2.740.377	1.724.944
Voorzieningen	28.515	24.243
Vlottende passiva (ten hoogste 1 jaar)		
Kortlopende schulden	2.213.656	2.715.824
	<u>2.213.656</u>	<u>2.715.824</u>
Totaal passiva	4.982.548	4.465.011

Uit de balans blijkt dat de financiële positie van de Stichting Zorg Koninklijke Auris Groep licht is verbeterd. Oorzaak is het positieve exploitatiesaldo van € 1,0 mln.

De vorderingen zijn toegenomen met € 0,7 mln. ten opzichte van 2015. De kortlopende schulden zijn afgenomen met € 0,5 mln. ten opzichte van 2015. Deze wijzigingen hangen met elkaar samen. De rekening-courant verhouding met Auris is een deel van de verklaring (van € 1,5 mln. schuld ultimo 2015 naar € 0,4 mln. vordering ultimo 2016). Daarnaast zijn de balansposten samenhangend met behandelzorg ZG en audiologie aangepast om het verschil tussen nog te factureren bedragen en op een later moment te verrekenen bedragen inzichtelijk te maken. Deze aanpassing heeft in het boekjaar niet tot een resultaatteffect geleid, wel tot balansverlenging.

Tabel 19 Exploitatie Stichting Zorg Koninklijke Auris Groep (in €)

	2016	Begroting 2016	2015
Opbrengsten behandeldzorg Zvw	10.956.805	9.804.024	9.743.633
Opbrengsten adviezen en onderzoek	3.496.681	3.300.000	3.146.663
Overige bedrijfsopbrengsten	380.901	138.277	358.695
Totaal bedrijfsopbrengsten	14.834.387	13.242.301	13.248.991
Personeelslasten	9.913.554	9.923.699	9.111.367
Afschrijvingen	193.736	126.470	169.217
Overige lasten	3.713.037	3.692.132	4.250.140
Totaal bedrijfslasten	13.820.327	13.742.301	13.530.724
Bedrijfsresultaat	1.014.060	(500.000)	(281.733)
Financiële baten en lasten	1.373	-	(3.713)
Resultaat	1.015.433	(500.000)	(285.446)

De totale baten in 2016 bedroegen € 14,8 mln., dat is ca. € 1,5 mln. hoger dan de begroting 2016 en de realisatie 2015. De opbrengsten behandelen zorg Zvw stegen met 1,1 mln. boven het niveau van de begroting op basis van een extra toezegging door zorgverzekeraars. De verhoging is op basis van een door Auris afgegeven verhogingsverzoek in het voorjaar van 2016, inhoudelijk onderbouwd (waaronder stijgende productie). De opbrengst adviezen en onderzoek (Audiologie) ligt iets boven het niveau van de begroting (€ 0,2 mln.).

Opbrengsten behandelen zorg Zvw (voorheen AWBZ)

Per 1 januari 2015 is de behandelen zorg overgeheveld vanuit de AWBZ naar de Zvw. Dit is gebeurd op dezelfde systematiek: per 1 januari 2017 zal de behandelen van de Zvw volledig volgens de uitgangspunten van de Zvw plaatsvinden. Binnen de functie behandelen zorg worden producten en diensten geleverd op het gebied van ambulante behandelen, behandelgroepen, trainingen en cursussen. De activiteiten zijn voornamelijk, maar niet uitsluitend, gericht op kinderen tot achttien jaar.

In 2016 is een contract gesloten met Zilveren Kruis, die als representerend verzekeraar namens de andere verzekeraars optrad. Declaraties worden bij de afzonderlijke zorgverzekeraars ingediend.

De gerealiseerde behandelen zorgproductie voor het jaar 2016 bedraagt 104.250 uur (2015: 88.562). Door de zorgverzekeraar werd 94.205 uur toegekend.

Opbrengsten adviezen en onderzoek

Tabel 20 Overzicht Audiologische Producten 2013-2016

	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016
Gestarte AP's	5.205	5.518	6.222	6.387
Waarde gestarte AP's	€ 3.282.635	€ 2.956.023	€ 2.988.770	€ 3.397.580
Toename waarde vorig jaar	€ 234.290	€ 125.535	€ 157.893	€ 99.101
Te verrekenen AP's 2012	€ -127.530	€ 15.855	-	-
Te verrekenen AP's 2013	-	€ 423.480	-	-
Te verrekenen AP's 2014	-	€ 312.038	-	-
	€ 3.389.395	€ 3.832.931	€ 3.146.663	€ 3.496.681

Er zijn in 2016 6.387 AP's gestart. De productie in aantallen gestarte AP's is daarmee 2,7% hoger dan in 2015. De toename van het onderhanden werk in de maanden januari-december 2016 bedraagt € 99.101. Dit betreft de AP's die in 2015 zijn gestart en die per eind 2015 nog niet waren afgesloten. Daarmee komt de totale waarde van de in 2016 gerealiseerde opbrengst op € 3.496.681. De 'reguliere' omzet is hoger dan 2015 als gevolg van een verhoging van de contractwaarde.

Overige baten

De overige baten hebben betrekking op de werkzaamheden ten behoeve van het CI-team van de Erasmus Universiteit. Daarnaast zijn in 2016 projectsubsidies ontvangen.

Lasten

De personeelskosten waren € 0,8 mln. hoger dan in 2015. Dit heeft met name te maken met personele uitbreidingen wegens de groei van behandelen zorgactiviteiten. De gemiddelde bezetting is van 148 in 2015 naar 156 fte in 2016 (met 8 fte) gestegen.

De afschrijvingslasten waren zo goed als gelijk aan de lasten in 2015.

De overige bedrijfskosten zijn gedaald met € 0,5 mln. ten opzichte van 2015 en zijn in lijn met de begroting. Binnen deze post lagen de huisvestingslasten op het niveau van het voorgaande verslagjaar. De doorbelaste kosten aan de Stichting Zorg vanuit de Stichting Auris waren € 0,6 mln. lager dan in 2015, aangezien kosten zo veel mogelijk direct zijn toegerekend. Kosten ICT waren € 0,1 mln. hoger onder andere als gevolg van integratie van het ECD in de bedrijfsprocessen.

Het netto jaarresultaat komt uit op een bedrag van € 1,0 mln. positief.

Tabel 21 Kengetallen Stichting Zorg Koninklijke Auris Groep

	2016	2015
Liquiditeit (kortlopende activa/kortlopende passiva)	2,0	1,4
Solvabiliteit (eigen vermogen/totaal vermogen)	0,55	0,39

Gedurende het boekjaar zijn de waardes van de kengetallen ten opzichte van vorige jaar toegenomen. De financiële positie van de Stichting Zorg is gezond te noemen.

7 Geconsolideerde jaarrekening Stichting Koninklijke Auris Groep

7.1 Geconsolideerde balans per 31 december 2016

(na voorgestelde resultaatbestemming)

A c t i v a

(in euro's)

	2016	2015
Vaste activa		
Materiële vaste activa (1)	16.235.029	11.420.558
Financiële vaste activa (2)	12.583.125	14.664.204
	<u>28.818.154</u>	<u>26.084.762</u>
Vlottende activa		
Vorderingen (3)	8.920.429	10.444.048
Liquide middelen (4)	14.828.533	13.512.857
	<u>23.748.962</u>	<u>23.956.905</u>
Totaal activa	<u>52.567.116</u>	<u>50.041.667</u>

P a s s i v a

(in euro's)

	2016	2015
Eigen vermogen		
Eigen vermogen	40.005.031	39.379.465
Groepsvermogen (5)	40.005.031	39.379.465
Voorzieningen (6)	1.055.993	1.380.703
Vlottende passiva		
Kortlopende schulden (7)	11.506.092	9.281.499
	<u>11.506.092</u>	<u>9.281.499</u>
Totaal passiva	<u>52.567.116</u>	<u>50.041.667</u>

7.2 Geconsolideerde staat van baten en lasten over 2016

(in euro's)

Baten	2016	Begroting 2016	2015
Rijksbijdragen (8)	72.593.035	69.827.148	62.070.799
Opbrengsten behandelzorg Zvw (9)	10.956.805	9.804.024	9.743.633
Opbrengsten adviezen en onderzoeken (10)	3.496.681	3.300.000	3.146.663
Overige overheidsbijdragen en -subsidies (11)	543.506	250.041	763.142
Overige baten (12)	1.801.271	1.377.580	2.438.216
Totaal baten	89.391.298	84.558.793	78.162.453
Personeelslasten (13)	73.300.015	72.585.933	63.191.433
Afschrijvingen (14)	2.047.568	1.316.938	1.532.163
Huisvestingslasten (15)	5.022.568	4.197.019	4.788.245
Overige lasten (16)	8.932.404	8.958.903	8.573.214
Totaal lasten	89.302.555	87.058.793	78.085.055
Saldo baten en lasten	88.743	(2.500.000)	77.398
Financiële baten en lasten (17)	536.823	800.000	1.210.978
Resultaat	625.566	(1.700.000)	1.288.376

7.3 Kasstroomoverzicht geconsolideerd 2016

(in euro's)

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Saldo baten en lasten	88.743	77.398
Aanpassingen voor:		
• afschrijvingen en waardeverminderingen	2.047.568	1.532.163
• mutaties van voorzieningen	(324.710)	149.899
• mutaties van financiële vaste activa	(48.946)	-
• aandeel derden Stichting Regionaal Expertise Centrum Midden-/Zuid-West Nederland	-	(61.511)
• inbreng bestuursoverdrachten	-	(692.350)
Veranderingen in werkkapitaal:		
• afname debiteuren	(229.163)	(275.568)
• afname overlopende activa	1.752.782	(4.997.947)
• toename crediteuren	1.058.446	752.133
• toename overlopende passiva	1.166.146	(2.172.332)
	<u>5.422.123</u>	<u>(5.765.513)</u>
Kasstroom uit bedrijfsoperaties	5.510.866	(5.688.115)
Ontvangen interest	<u>536.823</u>	<u>1.210.978</u>
	536.823	1.210.978
Kasstroom uit operationele activiteiten	<u>6.047.689</u>	<u>(4.477.137)</u>
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investerings in materiële vaste activa	(6.862.038)	(3.648.132)
Desinvesteringen in overige financiële activa	2.130.025	7.547.629
Inbreng Stichting Onderwijs voor Slechthorenden en Spraakgebrekkigen	-	3.012.480
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	<u>(4.732.013)</u>	<u>6.911.977</u>
Toename geldmiddelen	<u><u>1.315.676</u></u>	<u><u>2.434.840</u></u>

7.4 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling in de enkelvoudige en in de geconsolideerde jaarrekening

Algemeen

De stichting heeft zowel de enkelvoudige jaarrekening als de geconsolideerde jaarrekening opgesteld volgens de Regeling Jaarverslaggeving Onderwijs. Op grond daarvan zijn de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 Burgerlijk Wetboek en de Raad voor de Jaarverslaggeving toegepast.

Statutaire vestigingsplaats

De statutaire vestigingsplaats van de Stichting Koninklijke Auris Groep is Rotterdam.

Doelstelling

De Koninklijke Auris Groep heeft tot doel het bieden van vraaggestuurd onderwijs, begeleiding en zorg aan auditief en/of communicatief beperkten en het verrichten van alle handelingen die hiermee in de ruimste zin des woords verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn.

Continuïteitsveronderstelling

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Consolidatie

In de geconsolideerde jaarrekening worden opgenomen de financiële gegevens van Stichting Koninklijke Auris Groep en haar groepsmaatschappijen per 31 december van het boekjaar. Groepsmaatschappijen zijn rechtspersonen en vennootschappen waarin direct of indirect beslissende zeggenschap wordt uitgeoefend.

De groepsmaatschappijen worden integraal geconsolideerd vanaf de datum waarop beslissende zeggenschap op de groepsmaatschappij is verkregen. De groepsmaatschappijen worden niet meer in de consolidatie opgenomen vanaf de datum waarop geen sprake meer is van beslissende zeggenschap. De posten in de geconsolideerde jaarrekening worden volgens uniforme grondslagen van waardering en resultaatbepaling vastgesteld.

Het aandeel van derden in het eigen vermogen en in het resultaat is afzonderlijk in de geconsolideerde jaarrekening tot uitdrukking gebracht.

De in de consolidatie betrokken rechtspersonen zijn:

- Stichting Koninklijke Auris Groep, Rotterdam
- Stichting Onderwijs Koninklijke Auris Groep, Rotterdam
- Stichting Zorg Koninklijke Auris Groep, Rotterdam

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de kostprijs (verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs), minus eventuele investeringssubsidies, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en cumulatieve bijzondere waardeverminderingverliezen.

De afschrijving is lineair en gebaseerd op de verwachte gebruiksduur. De restwaarde van de materiële vaste activa wordt gesteld op nihil. Indien de verwachting omtrent de afschrijvingsmethode, gebruiksduur en/of restwaarde in de loop van de tijd wijzigingen ondergaat, worden zij als een schattingswijziging verantwoord.

De materiële vaste activa worden als volgt afgeschreven:

- Op grond wordt niet afgeschreven.
- De gebouwen en verbouwingen op in eigendom zijnde panden worden lineair afgeschreven op basis van de geschatte economische levensduur van veertig jaar (indien woonbestemming in dertig jaar). Overige verbouwingen worden afgeschreven in tien jaar.

- De overige materiële vaste activa worden lineair afgeschreven op basis van de geschatte economische levensduur van drie tot tien jaar.

Financiële activa

Obligaties, aandelen en participaties in beleggingsfondsen worden gewaardeerd tegen de beurswaarde per 31 december. Deelnemingen worden gewaardeerd tegen de netto vermogenswaarde.

Vorraden

Kosten van aanschaf van papier, kantoorbenodigdheden e.d. worden in het jaar van aanschaf in de staat van baten en lasten opgenomen. Eventueel per balansdatum aanwezige voorraden papier en kantoorbenodigdheden worden gewaardeerd op nihil. Eventuele aanwezige overige voorraden op balansdatum worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Vorderingen

De vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde van de tegenprestatie. Vervolgverwerking vindt plaats tegen de geamortiseerde kostprijs, rekening houdend met een eventueel hierop in mindering te brengen voorziening voor oninbaarheid.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en direct opeisbare deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Ministerie van OCW

Onder deze post is het verschil opgenomen tussen het deel van de toegekende rijksbijdragen over het schooljaar 2016-2017 dat betrekking heeft op 2016 en de in 2016 ontvangen bedragen.

Voorzieningen

Een voorziening wordt gevormd voor verplichtingen waarvan het waarschijnlijk is dat zij zullen moeten worden afgewikkeld en waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten. De omvang van de voorziening wordt bepaald door de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de desbetreffende verplichtingen en verliezen per balansdatum af te wikkelen. Voorzieningen worden gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij anders toegelicht.

Onderhoudsvoorziening

Voor toekomstige uitgaven inzake groot onderhoud die voor rekening van de school komen, wordt een onderhoudsvoorziening gevormd ter egalisatie van de meerjarige onderhoudskosten. Op basis van een meerjarenonderhoudsplan wordt jaarlijks een bedrag aan deze voorziening gedoteerd. Uitgaven ten behoeve van groot onderhoud worden direct ten laste van deze voorziening gebracht.

Voorziening spaarverlof

Voor de uren die door personeel zijn gespaard in het kader van de regeling spaarverlof is een voorziening gevormd. Deze voorziening is gewaardeerd tegen de personeelskosten inclusief werkgeverslasten die samenhangen met het opgebouwde verlof van de betreffende werknemers. De kosten van opname van spaarverlof worden aan de voorziening onttrokken.

Jubileumvoorziening

In de jaarrekening is een voorziening gevormd voor jubileumgratificaties. Deze voorziening is bestemd om toekomstige uitkeringen in verband met jubilea van 25 en 40 dienstjaren te kunnen bekostigen. De voorziening is gebaseerd op ervaringscijfers en schattingen.

Pensioenen

De Stichting Koninklijke Auris Groep heeft voor haar werknemers toegezegd-pensioenregelingen. De werknemers die hiervoor in aanmerking komen, hebben op de pensioengerechtigde leeftijd recht op een pensioen dat afhankelijk is van leeftijd, salaris en dienstjaren. De pensioenregelingen zijn ondergebracht bij de bedrijfstakpensioenfondsen ABP en PFZW. De Stichting heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in geval van een tekort bij ABP of PFZW, anders dan het effect van hogere toekomstige premies. Derhalve zijn de pensioenregelingen verwerkt als toegezegde-bijdrageregelingen en zijn alleen de verschuldigde premies tot en met het einde van het boekjaar in de jaarrekening verantwoord. De dekkingsgraad van ABP bedraagt per 31 december 2016 96,6% (2015: 97,2%). Voor PFZW bedroeg deze dekkingsgraad 90,1% (2015: 97,0%). Deze dekkingsgraad van deze pensioenregelingen is mogelijk aanleiding voor hogere pensioenpremies in de komende jaren.

Schulden

Schulden worden gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

De baten en lasten worden toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben. Lasten en verplichtingen die hun oorsprong vinden vóór het einde van het verslagjaar en die vóór het opmaken van de jaarrekening bekend worden, worden opgenomen in de jaarrekening.

Personele lasten

De personele lasten zijn onderverdeeld in de categorieën: lonen en salarissen, sociale lasten, pensioenen en overige personele lasten. Onder de categorie lonen en salarissen zijn ook de onkostenvergoedingen (zoals verhuiskosten, reiskosten, telefoonkosten etc.) opgenomen.

De kosten van opname van ouderschapsverlof en BAPO komen ten laste van de staat van baten en lasten.

Waarderingsgrondslagen WNT

Voor de uitvoering van de Wet Normering Topfunctionarissen in de (semi) publieke sector (WNT) heeft Stichting Koninklijke Auris Groep zich gehouden aan de Beleidsregel toepassing WNT en deze als normenkader bij het opmaken van deze jaarrekening gehanteerd.

Intercompany-transacties

Resultaten uit transacties met en tussen groepsmaatschappijen worden volledig geëlimineerd. Resultaten uit transacties met en tussen deelnemingen die tegen netto-vermogenswaarde gewaardeerd worden, worden proportioneel verantwoord. Resultaten uit transacties met en tussen deelnemingen die tegen kostprijs worden gewaardeerd, worden volledig verantwoord tenzij zij in wezen niet zijn gerealiseerd.

Grondslagen van het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. Hierbij worden de kasstromen afgeleid uit de staat van baten en lasten en de mutaties in de balansposten ultimo boekjaar.

Financiële kengetallen

De solvabiliteit geeft de mate aan waarin de instelling in staat is op langere termijn aan haar verplichtingen te voldoen. De solvabiliteitspositie geeft de toestand op 31 december weer. Er is dus sprake van een momentopname.

Solvabiliteit: eigen vermogen / balanstotaal

De liquiditeit geeft de mate aan waarin de instelling in staat is op korte termijn aan haar verplichtingen te voldoen. De liquiditeitspositie geeft de toestand op 31 december weer. Er is dus sprake van een momentopname.

Liquiditeit (current ratio): vlottende activa / kortlopende schulden

De rentabiliteit is berekend door het exploitatieresultaat te delen op de totale baten.

Kengetallen

(in euro's)

	2016	2015
Solvabiliteit	0,76	0,79
Liquiditeit (current ratio)	2,06	2,58
Rentabiliteit	0,70%	1,65%

7.5 Toelichting op de geconsolideerde balans

Materiële vaste activa (1)

(in euro's)	2016	2015
Gebouwen en verbouwingen	9.303.674	3.474.797
Andere vaste bedrijfsmiddelen	6.628.335	5.203.453
Materiële vaste activa in uitvoering	-	2.742.308
Materiële vaste activa niet aan de bedrijfsuitoefening dienstbaar	303.020	-
	<u>16.235.029</u>	<u>11.420.558</u>

Het verloop van deze posten is als volgt:

(in euro's)	Gebouwen en verbouw- ingen	Andere vaste bedrijfs- middelen	Materiële vaste activa in uitvoering	Materiële vaste activa niet aan de bedrijfs- uitoefening dienstbaar	Totaal
Boekwaarde per 1 januari 2016	3.474.797	5.203.453	2.742.308	-	11.420.558
Investeringsen	4.045.269	2.929.817	-	-	6.975.086
Mutatie	2.326.240	-	(2.629.260)	303.020	-
Correctie	-	-	(113.048)	-	(113.048)
Afschrijvingen	(542.632)	(1.504.935)	-	-	(2.047.567)
Boekwaarde per 31 december 2016	<u>9.303.674</u>	<u>6.628.335</u>	<u>-</u>	<u>303.020</u>	<u>16.235.029</u>
Aanschafwaarde per 1 januari 2016	6.583.065	11.306.778	2.742.308	-	20.632.151
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen per 1 januari 2016	(3.108.268)	(6.103.325)	-	-	(9.211.593)
Boekwaarde per 1 januari 2016	<u>3.474.797</u>	<u>5.203.453</u>	<u>2.742.308</u>	<u>-</u>	<u>11.420.558</u>
Aanschafwaarde per 31 december 2016	12.737.718	14.236.595	-	303.020	27.277.333
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen per 31 december 2016	(3.434.044)	(7.608.260)	-	-	(11.042.304)
Boekwaarde per 31 december 2016	<u>9.303.674</u>	<u>6.628.335</u>	<u>-</u>	<u>303.020</u>	<u>16.235.029</u>

In september 2016 is de nieuwbouw van het audiologisch centrum, het bestuur en de ondersteunende diensten aan het Ammanplein in Rotterdam in gebruik genomen. De post *Materiële vaste activa in uitvoering* is derhalve verdeeld over de andere *Materiële vaste activa* categorieën. Een deel van de grond is beschikbaar voor verkoop.

Met een projectontwikkelaar is een koopovereenkomst met ontbindende voorwaarde getekend. Levering zal naar verwachting eind 2017 of begin 2018 plaatsvinden.

Financiële vaste activa (2)

De samenstelling van de financiële vaste activa per 31 december is als volgt:

(in euro's)	2016	2015
Effecten	12.583.125	14.664.204

De samenstelling van de *Effecten* per 31 december is als volgt:

(in euro's)	2016	2015
Aandelen	6.853.644	8.116.737
Obligaties	5.729.481	6.547.467
	12.583.125	14.664.204

Het verloop van deze posten is als volgt:

(in euro's)	Effecten	Totaal
Boekwaarde per 1 januari 2015	21.304.690	21.762.832
Inbreng Stichting Onderwijs voor Slechthorenden en Spraakgebrekkigen	449.001	449.001
Investerings/aankopen/verstrekkingen	-	-
Desinvesteringen/verkoop/aflossingen	(7.796.352)	(8.254.494)
Koersresultaten effecten	706.865	706.865
Boekwaarde per 31 december 2015	14.664.204	14.664.204

(in euro's)	Effecten	Totaal
Boekwaarde per 1 januari 2016	14.664.204	14.664.204
Investerings/aankopen/verstrekkingen	-	-
Desinvesteringen/verkoop/aflossingen	(2.169.671)	(2.169.671)
Koersresultaten effecten	88.592	88.592
Boekwaarde per 31 december 2016	12.583.125	12.583.125

Vorderingen (3)

(in euro's)

	2016	2015
Debiteuren	1.682.378	1.453.215
OCW/EZ	5.054.054	5.124.991
Overige vorderingen	1.981.684	3.614.150
Overlopende activa	202.313	251.692
	<u>8.920.429</u>	<u>10.444.048</u>

Op de post *Debiteuren* is een voorziening wegens oninbaarheid van € 220.000 in mindering gebracht (2015: € 249.009).

De post *Overige vorderingen* is als volgt te specificeren:

(in euro's)

	2016	2015
Te verrekenen met zorgverzekeraars inzake audiologie (adviezen en onderzoek)	1.484.875	648.773
Te vorderen dividendbelasting	105.034	90.937
Gemeenten/huisvestingssubsidies scholen	66.432	207.779
Te verrekenen salarissen	5.336	28.860
Te verrekenen met zorgverzekeraars inzake behandelzorg zintuiglijk gehandicapten	-	879.969
Te ontvangen inzake inbreng AED Leiden	-	912.084
Te ontvangen inzake inbreng Professor Van Gilseschool	-	90.331
Overige vorderingen	320.007	755.417
	<u>1.981.684</u>	<u>3.614.150</u>

De post *Te verrekenen met zorgverzekeraars inzake audiologie (adviezen en onderzoek)* en *Te verrekenen met zorgverzekeraars inzake behandelzorg zintuiglijk gehandicapten* is bepaald op basis van met zorgverzekeraars afgesproken tarieven en de prestaties toe te rekenen aan het boekjaar. Facturatie voor 2015 heeft deels in 2016 plaatsgevonden, facturering 2016 zal deels in 2017 plaatsvinden.

De post *Overlopende activa* is als volgt te specificeren:

(in euro's)

	2016	2015
Nog te ontvangen rente	91.816	128.073
Vooruitbetaalde overige kosten	110.497	123.619
	<u>202.313</u>	<u>251.692</u>

Onder de *Overlopende activa* zijn geen posten opgenomen met een looptijd langer dan een jaar.

Liquide middelen (4)

(in euro's)

	2016	2015
Kas	4.027	34.172
Bank	14.824.506	13.478.685
	<u>14.828.533</u>	<u>13.512.857</u>

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de groep, met uitzondering van de onder de *Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen* opgenomen bankgaranties.

Groepsvermogen (5)

Voor de specificatie van het *Eigen vermogen* wordt verwezen naar de toelichting op de enkelvoudige jaarrekening.

Voorzieningen (6)

(in euro's)	2016	2015
Personeelsvoorzieningen	475.921	461.881
Onderhoudsvoorziening	580.072	918.822
	<u>1.055.993</u>	<u>1.380.703</u>

De opbouw van de post *Personeelsvoorzieningen* is als volgt:

(in euro's)	2016	2015
Jubileumvoorziening	424.322	381.190
Voorziening spaarverlof	51.599	80.691
	<u>475.921</u>	<u>461.881</u>

Het verloop van de post *Personeelsvoorzieningen* is als volgt:

(in euro's)	Jubileum- voor- ziening	Voor- ziening spaar- verlof	Totaal
Boekwaarde per 1 januari 2016	381.190	80.691	461.881
Dotaties	157.958	-	157.958
Onttrekkingen	(114.826)	(6.194)	(121.020)
Vrijval	-	(22.898)	(22.898)
Boekwaarde per 31 december 2016	<u>424.322</u>	<u>51.599</u>	<u>475.921</u>
Waarvan:			
looptijd < 1 jaar	76.496	8.976	85.472
looptijd > 1 jaar	347.826	42.623	390.449

Het verloop van de post *Onderhoudsvoorziening* is als volgt:
(in euro's)

	Onderhouds- voor- ziening
Boekwaarde per 1 januari 2016	918.822
Dotaties	796.717
Onttrekkingen	(1.135.467)
Boekwaarde per 31 december 2016	580.072
Waarvan:	
looptijd < 1 jaar	580.072
looptijd > 1 jaar	-

De dotatie aan de *Onderhoudsvoorziening* van € 796.717 is conform de begroting van de Stichting Onderwijs. De *Onderhoudsvoorziening* is gevormd voor het binnen- en buitenonderhoud.

Kortlopende schulden (7)

(in euro's)	2016	2015
Crediteuren	2.911.779	1.853.333
OCW – subsidies te betalen aan reguliere scholen	138.761	150.172
Belastingen en premies sociale verzekeringen	2.689.765	2.820.463
Schulden ter zake van pensioenen	629.529	649.179
Overige schulden	599.044	352.782
Overlopende passiva	4.537.214	3.455.570
	11.506.092	9.281.499

De post *Overige schulden* is als volgt te specificeren:
(in euro's)

	2016	2015
Gemeenten/huisvestingssubsidies scholen	583.953	346.832
Nog te betalen inzake Vervangingsfonds	15.091	5.950
	599.044	352.782

De post *Overlopende passiva* is als volgt te specificeren:

(in euro's)

	2016	2015
Reservering vakantiegeld	2.202.215	2.040.050
Te verrekenen met zorgverzekeraars inzake behandelzorg zintuiglijk gehandicapten	944.819	-
Reservering vakantiedagen	270.678	282.705
Nog te betalen reis- en verblijfkosten	202.710	151.063
Nog te betalen salarissen	144.853	220.344
Nog te betalen project Rekentaal voor Leeskilometers	-	81.161
Nog te betalen overige kosten	771.939	680.247
	4.537.214	3.455.570

Overzicht geormerkte doelsubsidies OCW/EZ (Model G)

G1. Verantwoording van subsidies zonder verrekeningsclausule (Regeling ROS art 12, lid 2 sub a en EL&I regelingen betrekking

Omschrijving	Toewijzing				De prestatie is ultimo verslagjaar conform de subsidiebeschikking	
	Jaar	Kenmerk	Bedrag van toewijzing	Ontvangen t/m verslagjaar	Geheel uitgevoerd en afgerond	Nog niet geheel afgerond
			€	€	aankruisen wat van toepassing is	
Subsidie voor studieverlof	2016/2017	772109-1	20.000	20.000		x
Subsidie voor studieverlof	2016/2017	775004-1	163.228	163.228		x
Subsidie voor studieverlof	2016/2017	778023-1	12.342	12.342		x

In de vordering OCW van € 5.054.054 is een vooruitontvangen bedrag van € 102.416 opgenomen inzake het deel van de subsidie voor studieverlof dat betrekking heeft op 2017.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Fiscale eenheid BTW

De Stichting Koninklijke Auris Groep maakt deel uit van een fiscale eenheid voor de BTW. De fiscale eenheid bestaat uit:

Stichting Koninklijke Auris Groep

Stichting Onderwijs Koninklijke Auris Groep

Stichting Zorg Koninklijke Auris Groep

De Stichting is hiermee hoofdelijk aansprakelijk voor de BTW schulden van de fiscale eenheid.

Bankgaranties

Dominia k/s West-Star	€ 43.000
Vierzehnte Sachwert Rend	€ 41.003
Tasman Properties CV	€ 59.192
V.O.F. Nijendal	€ 11.345
Marktplein winkels B.V.	€ 13.250

Ouderschapsverlof

Voor de rechten van ouderschapsverlof is geen voorziening gevormd. De kosten bij eventuele opnamen zullen direct in de staat van baten en lasten worden verantwoord.

Duurzame inzetbaarheid

Voor de rechten van duurzame inzetbaarheid is geen voorziening gevormd. Met de medewerkers zijn geen geformaliseerde afspraken gemaakt inzake niet opgenomen duurzame inzetbaarheidsuren, zoals bedoeld in artikel 8 van de cao.

ANBI

De Stichting Koninklijke Auris Groep is met ingang van 1 januari 2008 erkend als ANBI (Algemeen Nut Beogende Instelling).

Huur

De Stichting Koninklijke Auris Groep heeft een huurovereenkomst afgesloten voor het pand Willem Bontekoestraat in Hilversum. De huurovereenkomst loopt van 1 januari 2015 en eindigt per 31 december 2024. De opzegtermijn bedraagt 12 maanden. De huur bij aanvang van de huurovereenkomst bedraagt € 56.040 per jaar exclusief BTW. De huurprijs wordt jaarlijks geïndexeerd. De huurprijs is exclusief de levering van bijkomende diensten (energie, water e.d.). Hiervoor wordt jaarlijks een bedrag berekend van ca. € 18.000.

De Stichting Onderwijs Koninklijke Auris Groep heeft een huurovereenkomst afgesloten voor een deel van het pand aan de Nassaulaan 8 in Goes. De huurovereenkomst liep van 1 augustus 2008 t/m 31 juli 2013 met een stilzwijgende verlenging voor nog eens 5 jaar. In 2010 is deze huurovereenkomst opgebroken en verlengd tot en met 31 juli 2018. De opzegtermijn bedraagt 12 maanden. De huurprijs bedraagt € 117.241 per jaar. De huurprijs wordt jaarlijks, met ingang van 1 augustus 2012, geïndexeerd. Over de huurprijs wordt geen omzetbelasting berekend. De huurprijs is exclusief de levering van bijkomende diensten (energie, water e.d.). Hiervoor wordt jaarlijks een bedrag berekend van circa € 37.500.

Voor de betaling van de huurpenningen is door ABN AMRO een bankgarantie afgegeven voor een bedrag van € 31.155.

De Stichting Onderwijs Koninklijke Auris Groep heeft ruimten (1400 m² BVO) voor het Auris College Goes gehuurd bij Stichting Respont, statutair gevestigd te Middelburg. De huur overeenkomst loopt van 1 januari 2017 en loopt voor onbepaalde tijd. De overeenkomst is niet eenzijdig door de eigenaar op te zeggen. Voor het medegebruik is een bedrag van € 18.365 per jaar verschuldigd. Hierbij zijn de kosten voor gas, water, licht, schoonmaak en afvalverwijdering inbegrepen. Dit bedrag wordt jaarlijks geïndexeerd

De Stichting Zorg Koninklijke Auris Groep heeft een ruimte voor de behandelgroep in Woerden gehuurd bij Stichting Kinderopvang Triangel. De huur overeenkomst loopt van 13 augustus 2012 en eindigt op 20 juli 2013. Na afloop van deze termijn wordt de overeenkomst stilzwijgend met drie jaar verlengd. De opzegtermijn bedraagt vier maanden. Voor de huur is een bedrag van € 9.000 per jaar verschuldigd. Hierbij zijn de kosten voor gas, water en licht inbegrepen. Schoonmaak en afvalverwijdering niet. Dit bedrag wordt jaarlijks geïndexeerd.

De Stichting Zorg Koninklijke Auris Groep heeft ruimten (152m² BVO) voor een behandelgroep gehuurd bij de gemeente Katwijk. De huur overeenkomst loopt van 1 september 2015 en eindigt op 1 januari 2018. Na afloop van deze termijn wordt de overeenkomst voor een nader over een te komen periode verlengd. Voor het medegebruik is een bedrag van € 15.200 per jaar verschuldigd. Hierbij zijn de kosten voor gas, water, licht en schoonmaak niet inbegrepen. Deze bedragen per jaar € 2.875. Dit bedrag wordt jaarlijks geïndexeerd

De Stichting Zorg Koninklijke Auris Groep heeft ruimten (192,6 m²) voor een behandelgroep in Houten gehuurd bij Stichting Youké SterkeJeugd. De huur overeenkomst loopt van 1 juli 2015 en eindigt op 31 mei 2016. Na afloop van deze termijn wordt de overeenkomst stilzwijgend met twee jaar verlengd. De opzegtermijn bedraagt zes maanden. Voor de huur is een bedrag van € 23.336 per jaar verschuldigd. Hierbij zijn de kosten voor gas, water, licht, schoonmaak en afvalverwijdering inbegrepen. Dit bedrag wordt jaarlijks geïndexeerd.

De Stichting Zorg Koninklijke Auris Groep heeft ruimten (205,1 m²) voor een behandelgroep in Utrecht gehuurd bij Trajectum. De huur overeenkomst loopt van 1 juni 2014 en eindigt op 31 mei 2017. Na afloop van deze termijn wordt de overeenkomst stilzwijgend met drie jaar verlengd. De opzegtermijn bedraagt zes maanden. Voor de

huur is een bedrag van € 17.145 per jaar verschuldigd. Voor de kosten voor gas, water, licht, schoonmaak en afvalverwijdering wordt € 2.778 berekend. Dit bedrag wordt jaarlijks geïndexeerd.

De Stichting Zorg Koninklijke Auris Groep heeft een ruimte (274 m2 BVO) voor een behandelgroep in Roosendaal gehuurd bij Stichting Juzt, statutair gevestigd te Breda. De huur overeenkomst loopt van 1 maart 2015 en eindigt op 28 februari 2017. Na afloop van deze termijn is de overeenkomst stilzwijgend met één jaar verlengd.

De opzegtermijn bedraagt zes maanden. Voor het medegebruik is een bedrag van € 10.047 per jaar verschuldigd. Hierbij zijn de kosten voor gas, water, licht, schoonmaak en afvalverwijdering inbegrepen. Dit bedrag wordt jaarlijks geïndexeerd.

Kopieerapparatuur

De Stichting Koninklijke Auris Groep heeft een collectieve lease - overeenkomst met Ricoh voor kopieerapparatuur. Deze leaseovereenkomst bestaat uit een raamovereenkomst waarbinnen individuele contracten voor het gebruik van kopieerapparatuur op de verschillende locaties van Auris worden afgesloten. De start- en einddata van de individuele overeenkomsten zijn variabel, maar deze worden steeds afgesloten voor periodes van 60 maanden. De jaarlast bedraagt circa € 317.000.

ICT-infrastructuur

De Stichting Koninklijke Auris Groep heeft een collectieve lease - overeenkomst met Unilogic voor de infrastructuur en overige hardware, waaronder werkplekvoorzieningen.

De overeenkomst is aangevangen op 1 februari 2012 en heeft een looptijd van 5 jaar. En kan vervolgens zes keer met een jaar worden verlengd. De overeenkomst loopt tot 1 februari 2018.

Pand Amersfoort

Sinds september 2010 heeft de Stichting Koninklijke Auris Groep de beschikking over het pand aan de Hooglandseweg 140 te Amersfoort. Dit pand is vanuit de gemeente Amersfoort overgedragen. In het pand is sinds 1 augustus 2011 de Prof. Groenschool gehuisvest en een aantal andere onderdelen van Auris, waaronder in elk geval een zorggroep. Stichting Koninklijke Auris Groep krijgt het pand om niet in gebruik voor een periode van 15 jaar en is gerechtigd het pand in die periode te gebruiken voor onderwijskundige doeleinden en eventuele andere activiteiten. Eventuele opbrengsten uit in- of externe verhuur komen ten gunste van Stichting Koninklijke Auris Groep.

Leaseauto's

De Stichting Koninklijke Auris Groep heeft als lessee operationele leasecontracten voor auto's afgesloten. De toekomstige minimale leasebetalingen daarvan zijn als volgt te specificeren:

(in euro's)	2016	2015
periode < 1 jaar	32.124	42.888
1 jaar < periode <= 5 jaar	32.514	19.509
periode > 5 jaar	-	-
Totaal	64.638	62.397

Deze overeenkomsten hebben een gemiddelde looptijd van 4,3 jaar (2015: 2,8 jaar) waarbij de leasebetaling een vast bedrag per jaar is. Na afloop van de contracten heeft de vennootschap de optie de leaseactiva te kopen tegen de op dat moment geldende marktwaarde. Er is geen sprake van sub-lease. Tevens zijn er geen restricties voortvloeiende uit deze leaseovereenkomsten.

Verbonden partijen

Een overzicht van de groepsverhoudingen is opgenomen in de waarderingsgrondslagen.

De Stichting Koninklijke Auris Groep heeft in 2010 gezamenlijk met Stichting Pento de Stichting Audiologisch Centrum Utrecht opgericht. Hiertoe is de notariële akte verleden op 17 mei 2010. De stichting exploiteert een audiologisch centrum in Utrecht. In maart 2012 heeft Stichting Koninklijke Auris Groep samen met Stichting Pento en NSDSK de coöperatie Partners in Verstaan opgericht. Het bestuur van deze coöperatie vormt het bestuur van Stichting Audiologisch Centrum Utrecht. De cijfers van de Stichting Audiologisch Centrum Utrecht zijn niet opgenomen in de balans en de staat van baten en lasten van de Stichting Koninklijke Auris Groep. Op 23 mei 2016 geeft de Raad van Toezicht het voorstel van bestuurders van coöperatie Partners in Verstaan (NSDSK, Pento en Auris) goedgekeurd om de coöperatie te ontbinden en het AC Utrecht vanaf 1 januari 2017 onder Pento te positioneren.

7.6 Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten

Rijksbijdragen (8)

(in euro's)	2016	begroting 2016	2015
Rijksbijdragen OCW	80.875.346		78.866.944
OCW subsidies doorbetaald aan reguliere scholen	(8.479.019)		(10.380.484)
Geoormerkte OCW subsidies	196.708		55.979
OCW subsidies doorbetaald aan fusiepartners	-		(6.471.640)
Niet geoormerkte OCW subsidies	-		-
Totaal rijksbijdragen	72.593.035	69.827.148	62.070.799

De *Rijksbijdragen* zijn ten opzichte van de realisatie 2016 voornamelijk gestegen doordat De Spreekhoorn en de Professor Van Gilseschool in 2016 een volledig jaar bijdragen aan de exploitatie (in 2015 vijf maanden in verband met aansluiting per 1 augustus 2015). Daarnaast is dit bedrag ook gestegen door het niet volledig doorbetalen van de reguliere LGF middelen, maar het inzetten van eigen personeel op dienstverlening aan reguliere scholen. Ten opzichte van de begroting kan het verschil van € 2,7 miljoen worden verklaard door een tweetal loonsverhogingen cao-PO opgenomen in de *Rijksbijdragen* die niet in de begroting waren opgenomen.

Opbrengsten behandelen Zvw (9)

(in euro's)	2016	begroting 2016	2015
Productieafpraak	10.929.024		9.724.618
Gerealiseerde overproductie	914.756		1.468.367
Niet gehonoreerde overproductie	(914.756)		(1.468.367)
Correctie voorgaande jaren	27.781		19.015
Totaal opbrengsten behandelen Zvw	10.956.805	9.804.024	9.743.633

Opbrengsten adviezen en onderzoek (10)

(in euro's)	2016	begroting 2016	2015
Productie in verslagjaar Adviezen en onderzoek	3.397.580		2.988.770
Toename waarde gestarte AP's voorgaand verslagjaar	99.101		157.893
Totaal opbrengsten Adviezen en onderzoek (Audiologie)	3.496.681	3.300.000	3.146.663

Audiologische producten (DOT's, voorheen AP's) worden gefactureerd op basis van afgesproken tarieven met de verschillende zorgverzekeraars.

Overige overheidsbijdragen en -subsidies (11)

(in euro's)	2016	begroting 2016	2015
Subsidie gemeenten gymlokalen	326.398		351.718
ESF 2012-2013	-		160.064
Overige overheidsbijdragen en –subsidies	217.108		251.360
Totaal overige overheidsbijdragen en -subsidies	543.506	250.041	763.142

De *Overige overheidsbijdragen en –subsidies* zijn ten opzichte van 2015 gedaald omdat in 2015 een ESF subsidie definitief toegekend.

Overige baten (12)

(in euro's)	2016	begroting 2016	2015
Cursusgelden	697.113		328.162
Verhuur	176.751		167.232
Ouderbijdragen	171.671		154.296
Begeleidingsarrangementen	85.042		107.314
Erasmus Medisch Centrum / CI Team	78.322		85.046
Detacheringen	72.853		87.699
Giften en nalatenschappen	30.813		15.716
Inbreng AED Leiden	-		1.093.053
Vrijval voorziening garantstelling personeel AC Utrecht	-		175.000
Overige	488.706		224.698
Totaal overige baten	1.801.271	1.377.580	2.438.216

De *Overige baten* namen met € 0,5 mln. af ten opzichte van 2015. Deze afname kan voor het grootste deel verklaard worden door inbreng van AED Leiden per 1 augustus 2015 en de inbreng van Stichting Regionaal Expertise Centrum Midden-/Zuid-West Nederland in 2015. Deze bedragen zijn in 2015 opgenomen als bijzonder resultaat onder *Overige baten*.

Personeelslasten (13)

(in euro's)	2016	begroting 2016	2015
Lonen en salarissen	50.524.317		43.772.703
Sociale lasten	8.437.791		7.281.909
Pensioenlasten	5.737.369		5.184.556
Overige personeelskosten	8.600.538		6.952.265
Totaal personeelslasten	73.300.015	72.585.933	63.191.433

Als gevolg van de aansluiting van De Spreekhoorn, De Professor Van Gilseschool en AED Leiden is het gemiddeld aantal fte ten opzichte van 2015 toegenomen. Ten opzichte van de begroting heffen de lagere formatie dan begroot en de niet begrote cao-verhogingen elkaar op. De hogere personeelslasten dan begroot zijn het gevolg de hogere uitgaven op payrollings vanwege benodigde vervanging op Auris scholen.

Overige personeelskosten

(in euro's)

	2016	2015
Mutatie vakantiegeld en –dagen	(26.014)	13.031
Mutatie voorziening spaarverlof	(22.898)	-
Mutatie jubileumvoorziening	43.132	(40.276)
Reis- en verblijfkosten	1.436.656	1.306.712
Externe inhuur personeel en uitzendkrachten	5.037.331	3.688.941
Nascholing en opleiding	1.391.912	1.007.237
Bedrijfsgezondheidszorg	295.441	220.924
Werving en selectie	102.373	47.998
Overige	1.044.950	1.149.434
Af: uitkeringen	(702.345)	(441.736)
Totaal overige personeelslasten	<u>8.600.538</u>	<u>6.952.265</u>

Personeelsbestand

Bij de Stichting Koninklijke Auris Groep waren in 2016 gemiddeld 1.027 fte in dienst (2015: 908). Voor 2016 was een gemiddelde van 1.069 fte begroot.

Leidinggevende topfunctionarissen met en zonder (vanaf 13 maanden) dienstbetrekking

In de jaarrekening is een toelichting opgenomen met betrekking tot de "Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen Publieke en Semipublieke Sector (hierna: WNT). De bezoldiging van de bestuurders en de Raad van Toezicht is hieronder uiteen gezet.

Per 1 januari 2016 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) gewijzigd als gevolg van de invoering van de Wet verlaging bezoldigingsmaximum WNT. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op Koninklijke Auris Groep van toepassing zijnde regelgeving: het WNT-maximum voor het onderwijs, complexiteitspunten 13 en klasse E en het WNT-maximum voor de zorg, complexiteitspunten 9 en bezoldigingsklasse III.

Het bezoldigingsmaximum in 2016 voor Koninklijke Auris Groep is € 150.950. Het weergegeven individuele WNT-maximum is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte. Het individuele WNT-maximum voor de leden van Raad van Toezicht bedraagt voor de voorzitter 15% en voor de overige leden 10% van het bezoldigingsmaximum, berekend naar rato van de duur van het dienstverband.

Bezoldiging topfunctionarissen

Leidinggevende topfunctionarissen

bedragen x € 1	Th. N. de Boer	H. de Bruijn
Functie(s)	Voorzitter Raad van Bestuur	Lid Raad van Bestuur
Duur dienstverband in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 30/4
Omvang dienstverband (in fte)	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris?	nee	nee
Echte of fictieve dienstbetrekking?	ja	ja
Zo niet, langer dan 6 maanden binnen 18 maanden werkzaam?	n.v.t.	n.v.t.
Individueel WNT-maximum	150.950	49.627
Bezoldiging		
Beloning	148.453	46.259
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	15.537	6.030
<i>Subtotaal</i>	<i>163.990</i>	<i>52.289</i>
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-
Totaal bezoldiging	163.990	52.289
Motivering indien overschrijding: zie	1	1
Gegevens 2015		
Duur dienstverband in 2015	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband 2015 (in fte)	1,0	1,0
Bezoldiging 2015		
Beloning	148.442	121.793
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	16.324	15.211
Totaal bezoldiging 2015	164.766	137.004
Individueel WNT-maximum 2015	162.496	162.496

Op de bezoldiging van de beide bestuurders is de overgangsregeling van toepassing (toelichting 1 bij motivering).

Voor de klasse-indeling op grond van de WNT-norm volgens de Regeling van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 10 november 2015, nr. WJZ/798385 (10556), houdende wijziging van de Regeling bezoldiging topfunctionarissen OCW-sectoren in verband met de invoering van de Wet verlaging bezoldigingsmaximum WNT heeft de Raad van Toezicht 13 complexiteitspunten opgenomen (klasse E) en 9 complexiteitspunten voor Zorg (bezoldigingsklasse III).

Voor de Koninklijke Auris Groep is op basis van de doorbelasting van de indirecte kosten van de Stichting Auris aan de Stichting Zorg en de Stichting Onderwijs de verhouding 85% voor onderwijs en 15% voor zorg toegepast. Hierdoor komt de berekening van de van toepassing zijnde WNT-norm uit op € 150.950 (namelijk 0,15 * € 145.000 en 0,85 * € 152.000).

Toezichthoudende topfunctionarissen

<i>bedragen x € 1</i>	Dr. P.C. van den Brink	A.M.C.G. Schouten	A.A.B. Fischer	I.M. Vos	D. van der Bijl	P.A. van Wingaarden	R.W.C. Oerlemans
Functie(s)	Voorzitter	Lid	Lid	Lid	Lid	Lid	Voorzitter
Duur dienstverband	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/5	14/3-31/12	14/3-31/12	-
Individueel WNT-maximum	22.643	15.095	15.095	6.245	12.117	12.117	-
Bezoldiging							
Beloning	12.316	6.158	6.158	2.566	4.875	4.875	-
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-	-	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-	-	-	-	-
<i>Subtotaal</i>	<i>12.316</i>	<i>6.158</i>	<i>6.158</i>	<i>2.566</i>	<i>4.875</i>	<i>4.875</i>	<i>-</i>
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-	-	-	-	-
Totaal bezoldiging	12.316	6.158	6.158	2.566	4.875	4.875	-
Motivering indien overschrijding: zie	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2015							
Duur dienstverband in 2015	1/1 – 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	-	-	1/1 – 30/6
Omvang dienstverband 2015 (in fte)	1,0	1,0	1,0	1,0	-	-	1,0
Bezoldiging 2015							
Beloning	7.875	5.250	5.250	5.250	-	-	5.250
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-	-	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-	-	-	-	-
Totaal bezoldiging 2015	7.875	5.250	5.250	5.250	-	-	5.250
Individueel WNT-maximum 2015	20.312	16.250	16.250	16.250	-	-	12.187

Rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2016 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen. Er zijn in 2016 geen ontslaguitkeringen betaald aan overige functionarissen die op grond van de WNT dienen te worden vermeld, of die in eerdere jaren op grond van de WOPT of de WNT vermeld zijn of hadden moeten worden.

Afschrijvingen (14)

(in euro's)

	2016	begroting 2016	2015
Materiële vaste activa	2.047.568	1.316.938	1.532.163

Huisvestingslasten (15)

(in euro's)

	2016	begroting 2016	2015
Huur	797.085		966.747
Onderhoud	597.608		459.418
Dotatie onderhoudsvoorziening	796.717		1.273.555
Energie en water	702.694		558.449
Schoonmaakkosten	1.169.027		1.014.040
Heffingen	36.403		87.416
Beveiliging/bewaking	95.383		128.664
Advies huisvestingsprojecten	429.545		167.473
Overige huisvestingslasten	398.106		132.483
Totaal huisvestingslasten	5.022.568	4.197.019	4.788.245

Overige lasten (16)

(in euro's)

	2016	begroting 2016	2015
Administratie en beheer	467.790		492.226
Advieskosten	555.017		721.697
Accountantskosten (controle jaarrekening)	224.836		256.653
Telefoon, portokosten en kopieerlasten	888.171		748.662
ICT	3.807.891		3.341.713
Drukwerk	54.859		78.026
Huishoudelijke kosten	222.704		190.638
Kantoorartikelen	99.179		103.996
Bestuurslasten (kosten Raad van Toezicht)	52.606		39.504
Aan- en verkoopkosten en bewaarloon effecten	76.463		109.598
Communicatie en PR	175.476		161.909
Dotatie voorziening dubieuze debiteuren	-		-
Medezeggenschap	9.389		15.179
Onderwijspecifieke lasten	1.296.941		1.103.979
Zorgspecifieke lasten	293.646		415.112
Contributies en abonnementen	217.784		189.241
Verzekeringen	59.392		63.375
Overige	430.260		541.706
Totaal overige lasten	8.932.404	8.958.903	8.573.214

De stijging van de lasten is het gevolg van de fusies per 1 augustus 2015.

Financiële baten en lasten (17)

(in euro's)

	2016	begroting 2016	2015
Opbrengsten van overige vorderingen die tot de vaste activa behoren en van effecten	415.469		466.087
Overige rentebaten en soortgelijke baten	54.704		45.205
Waardeveranderingen van overige vorderingen die tot de vaste activa behoren en van effecten	66.861		699.734
Overige rentelasten en soortgelijke lasten	(211)		(48)
	<u>536.823</u>	<u>800.000</u>	<u>1.210.978</u>

De *Financiële baten en lasten* waren begroot op € 0,8 mln. positief. Werkelijk gerealiseerd in 2016 is een bedrag van € 0,5 mln. Hierin is het feitelijke koersresultaat meegenomen. Er zijn geen rentelasten geactiveerd.

Gebeurtenissen na balansdatum

In 2015 is bekend geworden dat Kentalis en Stichting Onderwijs Koninklijke Auris Groep in de regio Utrecht nieuwe afspraken hebben gemaakt over onderwijs aan en begeleiding van leerlingen. Onderwijs en ondersteuning voor leerlingen van 12 jaar en ouder zal vanaf 1 augustus 2017 worden verzorgd door Kentalis, onderwijs en ondersteuning voor leerlingen jonger dan 12 jaar zal vanaf 1 augustus 2017 worden verzorgd door Stichting Onderwijs Koninklijke Auris Groep. In 2016 zijn de gevolgen van de overgang van onderneming uitgewerkt. In 2017 zal de balansoverdracht plaatsvinden.

8 Enkelvoudige jaarrekening Stichting Koninklijke Auris Groep

8.1 Enkelvoudige balans per 31 december 2016

(na voorgestelde resultaatbestemming)

A c t i v a

(in euro's)

	2016	2015
Vaste activa		
Materiële vaste activa (19)	10.393.463	5.112.878
Financiële vaste activa (20)	12.085.178	14.215.203
	<u>22.478.641</u>	<u>19.328.081</u>
Viottende activa		
Vorderingen (21)	307.908	1.829.878
Liquide middelen (22)	10.276.810	8.807.940
	<u>10.584.718</u>	<u>10.637.818</u>
Totaal activa	<u>33.063.359</u>	<u>29.965.899</u>

P a s s i v a

(in euro's)

	2016	2015
Eigen vermogen (23)		
Kapitaal	45	45
Algemene reserve (publiek)	21.320.190	20.685.963
Bestemmingsreserve koersverschillen (publiek)	2.966.829	3.495.605
	<u>24.287.064</u>	<u>24.181.613</u>
Voorzienen (24)	3.711	1.213
Kortlopende schulden (25)	8.772.584	5.783.073
Totaal passiva	<u>33.063.359</u>	<u>29.965.899</u>

8.2 Enkelvoudige staat van baten en lasten over 2016

(in euro's)

Baten	2016	Begroting 2016	2015
Doorbelastingen (26)	8.977.584	11.803.786	9.234.016
Overige baten (27)	262.929	190.983	221.598
Totaal baten	9.240.513	11.994.769	9.455.614
Personeelslasten (28)	4.935.289	5.102.397	4.631.276
Afschrijvingen (29)	432.800	250.000	319.392
Huisvestingslasten (30)	389.158	312.000	267.385
Overige lasten (31)	3.853.992	6.330.372	4.346.757
Totaal lasten	9.611.239	11.994.769	9.564.810
Saldo baten en lasten	(370.726)	-	(109.196)
Financiële baten en lasten (32)	476.177	950.000	1.183.955
Resultaat	105.451	950.000	1.074.759

8.3 Toelichting op de enkelvoudige balans

Materiële vaste activa (19)

(in euro's)

	2016	2015
Gebouwen en verbouwingen	8.200.634	2.157.312
Andere vaste bedrijfsmiddelen	1.889.809	213.258
Materiële vaste activa in uitvoering	-	2.742.308
Materiële vaste activa niet aan de bedrijfsuitoefening dienstbaar	303.020	-
	<u>10.393.463</u>	<u>5.112.878</u>

Het verloop van deze posten is als volgt:

(in euro's)

	Gebouwen en verbouw- ingen	Andere vaste bedrijfs- middelen	Materiële vaste activa in uitvoering	Materiële vaste activa niet aan de bedrijfs- uitoefening dienstbaar	Totaal
Boekwaarde per 1 januari 2016	2.157.312	213.258	2.742.308	-	5.112.878
Investeringsen	3.965.227	1.861.206	-	-	5.826.433
Correctie			(113.048)	-	(113.048)
Mutatie	2.326.240	-	(2.629.260)	303.020	-
Afschrijvingen	(248.145)	(184.655)	-	-	(432.800)
Boekwaarde per 31 december 2016	<u>8.200.634</u>	<u>1.889.809</u>	<u>-</u>	<u>303.020</u>	<u>10.393.463</u>
Aanschafwaarde per 1 januari 2016	3.140.309	700.801	2.742.308	-	6.583.418
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen per 1 januari 2016	(982.997)	(487.543)	-	-	(1.470.540)
Boekwaarde per 1 januari 2016	<u>2.157.312</u>	<u>213.258</u>	<u>2.742.308</u>	<u>-</u>	<u>5.112.878</u>
Aanschafwaarde per 31 december 2016	9.431.775	2.562.007	-	303.020	12.296.802
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen per 31 december 2016	(1.231.141)	(672.198)	-	-	(1.903.339)
Boekwaarde per 1 januari 2016	<u>8.200.634</u>	<u>1.889.809</u>	<u>-</u>	<u>303.020</u>	<u>10.393.463</u>

In september 2016 is de nieuwbouw van het audiologisch centrum, het bestuur en de ondersteunende diensten aan het Ammanplein in Rotterdam in gebruik genomen. De post *Materiële vaste activa in uitvoering* is derhalve

verdeeld over de andere *Materiële vaste activa* categorieën. Een deel van de grond is beschikbaar voor verkoop. Met een projectontwikkelaar is een koopovereenkomst met ontbindende voorwaarde getekend. Levering zal naar verwachting eind 2017 of begin 2018 plaatsvinden.

Financiële vaste activa (20)

(in euro's)	2016	2015
Overige effecten	12.085.178	14.215.203

Het verloop van deze posten is als volgt:

(in euro's)	Overige effecten	Totaal
Boekwaarde per 1 januari 2015	21.304.690	21.387.157
Investerings/aankopen/ verstrekkingen	-	-
Desinvesteringen/verkopen/ aflossingen	(7.796.352)	(7.878.819)
Koersresultaten effecten	706.865	706.865
Boekwaarde per 31 december 2015	14.215.203	14.215.203

(in euro's)	Overige effecten	Totaal
Boekwaarde per 1 januari 2016	14.215.203	14.215.203
Investerings/aankopen/ verstrekkingen	-	-
Desinvesteringen/verkopen/ aflossingen	(2.169.671)	(2.169.671)
Koersresultaten effecten	39.646	39.646
Boekwaarde per 31 december 2016	12.085.178	12.085.178

Voor een nadere specificatie van de *Overige effecten* wordt verwezen naar de geconsolideerde jaarrekening.

Vorderingen (21)

(in euro's)	2016	2015
Vorderingen op groepsmaatschappijen	-	1.487.131
Overige vorderingen	105.595	91.055
Overlopende activa	202.313	251.692
	307.908	1.829.878

De post *Vorderingen op groepsmaatschappijen* is als volgt te specificeren:

(in euro's)	2016	2015
Stichting Zorg Koninklijke Auris Groep	-	1.487.131

De post *Overige vorderingen* is als volgt te specificeren:

(in euro's)	2016	2015
Voorschotten salaris	561	118
Te vorderen dividendbelasting	105.034	90.937
	105.595	91.055

Onder de *Overige vorderingen* zijn geen posten opgenomen met een looptijd langer dan een jaar.

De post *Overlopende activa* is als volgt te specificeren:

(in euro's)	2016	2015
Nog te ontvangen rente	91.816	128.073
Vooruitbetaalde kosten	110.497	123.619
	202.313	251.692

Er zijn geen posten opgenomen met een looptijd langer dan een jaar.

Liquide middelen (22)

(in euro's)	2016	2015
Kas	-	140
Bank	10.276.810	8.807.800
	10.276.810	8.807.940

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de groep, met uitzondering van de onder de *Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen* opgenomen bankgaranties.

Eigen vermogen (23)

Het eigen vermogen en resultaat volgens de enkelvoudige jaarrekening en het eigen vermogen en resultaat volgens de geconsolideerde jaarrekening kan als volgt worden toegelicht:

(in euro's)	2016	2015
Enkelvoudige jaarrekening	24.287.064	24.181.613
Stichting Onderwijs Koninklijke Auris Groep	12.977.590	13.472.908
Stichting Zorg Koninklijke Auris Groep	2.740.377	1.724.944
Geconsolideerde jaarrekening	40.005.031	39.379.465

Het verloop van de afzonderlijke posten van het *Eigen vermogen* is als volgt.

Kapitaal

(in euro's)	2016	2015
Stand per 31 december	45	45

Algemene reserve (publiek)

(in euro's)	2016	2015
Stand per 1 januari	20.685.963	16.877.610
Toevoeging vanwege opheffing bestemmingsfondsen	-	1.290.623
Resultaat boekjaar conform voorgestelde resultaatverdeling	634.227	2.517.730
Stand per 31 december	21.320.190	20.685.963

Bestemmingsreserve koersverschillen (publiek)

(in euro's)	2016	2015
Stand per 1 januari	3.495.605	4.938.576
Resultaat boekjaar conform voorgestelde resultaatverdeling	(528.776)	(1.442.971)
Stand per 31 december	2.966.829	3.495.605

De *Bestemmingsreserve koersverschillen* is gemaximeerd op 35% van de waarde van de aandelen inclusief onroerend goed plus 10% van de beurswaarde van de obligaties per 31 december van het boekjaar:

(in euro's)	2016	2015
35% van de beurswaarde van de aandelen en onroerend goed fondsen	2.398.775	2.840.858
10% van de beurswaarde van de obligaties	568.054	654.747
Bestemmingsreserve per 31 december	2.966.829	3.495.605
Ruimte	-	-

De werkelijke hoogte van de bestemmingsreserve zou € 3.562.467 zijn geweest op basis van het koersresultaat in het verslagjaar. De overschrijding van de berekende maximale hoogte van € 528.776 is ten gunste van de algemene reserve gekomen.

Voorstel resultaatbestemming 2016

Voorgesteld wordt het resultaat over 2016 ad € 105.451 als volgt te bestemmen.

(in euro's)	
Toevoeging algemene reserve (publiek)	634.227
Onttrekking bestemmingsreserve koersverschillen (publiek)	(528.776)
Resultaat	105.451

Het voorstel voor de resultaatbestemming is reeds in de jaarrekening verwerkt.

Vorzieningen (24)

(in euro's)

	2016	2015
Jubileumvoorziening	3.711	1.213

Het verloop van deze post is als volgt:

(in euro's)

	2016
Boekwaarde per 1 januari	1.213
Onttrekking	(11.391)
Dotatie	13.889
Boekwaarde per 31 december	3.711
Waarvan:	
looptijd < 1 jaar	970
looptijd > 1 jaar	2.741

Kortlopende schulden (25)

(in euro's)

	2016	2015
Crediteuren	1.081.146	754.193
Schulden aan groepsmaatschappijen	7.076.431	4.397.824
Te betalen belastingen en premies sociale verzekeringen	218.168	227.760
Schulden ter zake van pensioenen	50.327	50.322
Overlopende passiva	346.512	352.974
	8.772.584	5.783.073

De post *Schulden aan groepsmaatschappijen* is als volgt te specificeren:

(in euro's)

	2016	2015
Stichting Onderwijs Koninklijke Auris Groep	6.654.782	4.397.824
Stichting Zorg Koninklijke Auris Groep	421.649	-
	7.076.431	4.397.824

De post *Overlopende passiva* is als volgt te specificeren:
(in euro's)

	2016	2015
Reservering vakantiegeld	104.799	101.871
Reservering vakantiedagen en overuren	137.583	101.773
Reservering accountantskosten	37.171	37.873
Te betalen salarissen	7.872	-
Nog te betalen overige kosten	59.087	111.457
	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>
	346.512	352.974

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Fiscale eenheid BTW

De Stichting Koninklijke Auris Groep maakt deel uit van een fiscale eenheid voor de BTW. De fiscale eenheid bestaat uit:

Stichting Koninklijke Auris Groep

Stichting Onderwijs Koninklijke Auris Groep

Stichting Zorg Koninklijke Auris Groep

De Stichting is hiermee hoofdelijk aansprakelijk voor de BTW schulden van de fiscale eenheid.

Bankgaranties

Dominia k/s West-Star € 43.000

Vierzehnte Sachwert Rend € 41.003

Tasman Properties CV € 59.192

Duurzame inzetbaarheid

Voor de rechten van duurzame inzetbaarheid is geen voorziening gevormd. Met de medewerkers zijn geen geformaliseerde afspraken gemaakt inzake niet opgenomen duurzame inzetbaarheidsuren, zoals bedoeld in artikel 8 van de cao.

ANBI

De Stichting Koninklijke Auris Groep is met ingang van 1 januari 2008 erkend als ANBI (Algemeen Nut Beogende Instelling).

Huur

De Stichting Koninklijke Auris Groep heeft een huurovereenkomst afgesloten voor het pand Willem Bontekoestraat in Hilversum. De huurovereenkomst loopt van 1 januari 2015 en eindigt per 31 december 2024. De opzegtermijn bedraagt 12 maanden. De huur bij aanvang van de huurovereenkomst bedraagt € 56.040 per jaar exclusief BTW. De huurprijs wordt jaarlijks geïndexeerd. De huurprijs is exclusief de levering van bijkomende diensten (energie, water e.d.). Hiervoor wordt jaarlijks een bedrag berekend van ca. € 18.000.

Kopieerapparatuur

De Stichting Koninklijke Auris Groep heeft een collectieve lease - overeenkomst met Ricoh voor kopieerapparatuur. Deze leaseovereenkomst bestaat uit een raamovereenkomst waarbinnen individuele contracten voor het gebruik van kopieerapparatuur op de verschillende locaties van Auris worden afgesloten. De start- en einddata van de individuele overeenkomsten zijn variabel, maar deze worden steeds afgesloten voor periodes van 60 maanden. De jaarlast bedraagt circa € 24.000.

ICT-infrastructuur

De Stichting Koninklijke Auris Groep heeft een collectieve lease - overeenkomst met Unilogic voor de infrastructuur en overige hardware, waaronder werkplekvoorzieningen.

De overeenkomst is aangevangen op 1 februari 2012 en heeft een looptijd van 5 jaar. En kan vervolgens zes keer met een jaar worden verlengd. De overeenkomst loopt tot 1 februari 2018.

Pand Amersfoort

Sinds september 2010 heeft de Stichting Koninklijke Auris Groep de beschikking over het pand aan de Hooglandseweg 140 te Amersfoort. Dit pand is vanuit de gemeente Amersfoort overgedragen. In het pand is sinds 1 augustus 2011 de Prof. Groenschool gehuisvest en een aantal andere onderdelen van Auris, waaronder in elk geval een zorggroep. Stichting Koninklijke Auris Groep krijgt het pand om niet in gebruik voor een periode van 15 jaar en is gerechtigd het pand in die periode te gebruiken voor onderwijskundige doeleinden en eventuele andere activiteiten. Eventuele opbrengsten uit in- of externe verhuur komen ten gunste van Stichting Koninklijke Auris Groep.

Leaseauto's

De Stichting Koninklijke Auris Groep heeft als lessee operationele leasecontracten voor auto's afgesloten. De toekomstige minimale leasebetalingen daarvan zijn als volgt te specificeren:

(in euro's)	2016	2015
periode < 1 jaar	32.124	42.888
1 jaar < periode <= 5 jaar	32.514	19.509
periode > 5 jaar	-	-
Totaal	64.638	62.397

Deze overeenkomsten hebben een gemiddelde looptijd van 4,3 jaar (2015: 2,8 jaar) waarbij de leasebetaling een vast bedrag per jaar is. Na afloop van de contracten heeft de vennootschap de optie de leaseactiva te kopen tegen de op dat moment geldende marktwaarde. Er is geen sprake van sub-lease. Tevens zijn er geen restricties voortvloeiende uit deze leaseovereenkomsten.

Verbonden partijen

Een overzicht van de groepsverhoudingen is opgenomen in de waarderingsgrondslagen.

De Stichting Koninklijke Auris Groep heeft in 2010 gezamenlijk met Stichting Pento de Stichting Audiologisch Centrum Utrecht opgericht. Hiertoe is de notariële akte verleden op 17 mei 2010. De stichting exploiteert een audiologisch centrum in Utrecht. In maart 2012 heeft Stichting Koninklijke Auris Groep samen met Stichting Pento en NSDSK de coöperatie Partners in Verstaan opgericht. Het bestuur van deze coöperatie vormt het bestuur van Stichting Audiologisch Centrum Utrecht. De cijfers van de Stichting Audiologisch Centrum Utrecht zijn niet opgenomen in de balans en de staat van baten en lasten van de Stichting Koninklijke Auris Groep. Op 23 mei 2016 geeft de Raad van Toezicht het voorstel van bestuurders van coöperatie Partners in Verstaan (NSDSK, Pento en Auris) goedgekeurd om de coöperatie te ontbinden en het AC Utrecht vanaf 1 januari 2017 onder Pento te positioneren.

8.4 Toelichting op de enkelvoudige staat van baten en lasten

Doorbelastingen (26)

(in euro's)

	2016	begroting 2016	2015
Stichting Onderwijs Koninklijke Auris Groep	7.537.582		7.216.080
Stichting Zorg Koninklijke Auris Groep	1.440.002		2.017.936
Totaal overige baten	8.977.584	11.803.786	9.234.016

Overige baten (27)

(in euro's)

	2016	begroting 2016	2015
Verhuur	186.601		176.607
Schenken en giften	4.900		4.860
Overige	71.428		40.131
Totaal overige baten	262.929	190.983	221.598

Personeelslasten (28)

(in euro's)

	2016	begroting 2016	2015
Lonen en salarissen	2.611.992		2.517.029
Sociale lasten	375.090		359.197
Pensioenlasten	302.773		317.686
Overige personeelskosten	1.645.434		1.437.364
Totaal personeelslasten	4.935.289	5.102.397	4.631.276

Overige personeelskosten

(in euro's)

	2016	2015
Mutatie jubileumvoorziening	2.498	(3.376)
Mutatie vakantiegeld en –dagen	33.683	4.506
Reis- en verblijfkosten	175.050	105.996
Externe inhuur personeel en uitzendkrachten	831.190	507.473
Nascholing en opleiding	144.945	226.688
Bedrijfsgezondheidszorg	209.115	170.702
Werving en selectie	98.459	44.603
Overige	192.157	382.946
Af: uitkeringen	(41.663)	(2.174)
Totaal overige personeelslasten	1.645.434	1.437.364

Personeelsbestand

Bij de stichting waren in 2016 gemiddeld 45 fte in dienst (2015: 45). In begroting 2016 was uitgegaan 54 fte.

Leidinggevende topfunctionarissen met en zonder (vanaf 13 maanden) dienstbetrekking

Voor de bezoldiging van de bestuurders en Raad van Toezicht wordt verwezen naar de geconsolideerde jaarrekening.

Afschrijvingen (29)

(in euro's)

	2016	begroting 2016	2015
Materiële vaste activa	432.800	250.000	319.392

In september 2016 is de nieuwbouw van het audiologisch centrum, het bestuur en de ondersteunende diensten aan het Ammanplein in Rotterdam in gebruik genomen. De werkelijke afschrijvingskosten verschillen van de wijze waarop dit in de begroting is verwerkt.

Huisvestingslasten (30)

(in euro's)

	2016	begroting 2016	2015
Huur	80.930		184.924
Onderhoud panden en ondersteuning	13.221		4.235
Onderhoud inventaris	399		3.544
Energie en water	12.913		861
Schoonmaakkosten	40.008		23.121
Heffingen	183		8.669
Beveiliging/bewaking	8.924		723
Advies huisvestingsprojecten	170.188		32.281
Overige huisvestingslasten	62.392		9.027
Totaal huisvestingslasten	389.158	312.000	267.385

Overige lasten (31)

(in euro's)

	2016	begroting 2016	2015
Administratie en beheer	467.790		492.226
Advieskosten	269.972		478.077
Accountantskosten (zie toelichting hieronder)	224.836		256.653
Telefoon-, porto-, kopieer- en printkosten	214.832		188.518
ICT	2.085.023		2.371.678
Huishoudelijke kosten	28.184		11.447
Kantoorartikelen	3.303		7.232
Bestuurslasten (kosten Raad van Toezicht)	52.606		39.504
Aan- en verkoopkosten en bewaarloon effecten	76.463		109.598
Bankkosten	1.810		1.553
Communicatie en PR incl. drukwerk	178.496		188.237
Contributies en abonnementen	51.950		47.179
Verzekeringen	59.392		63.375
Overige	139.335		91.480
Totaal overige lasten	3.853.992	6.330.372	4.346.757

De lasten in Stichting Koninklijke Auris Groep zijn gedaald ten opzichte van vorig jaar, omdat steeds meer kosten rechtstreeks in de stichting wordt verantwoord waar de kosten betrekking op hebben. Deze beweging was ook in het jaar 2015 al zichtbaar. De lasten voor de hele groep worden door middel van een kostenverdeling toegerekend aan de Stichting Onderwijs Koninklijke Auris Groep en Stichting Zorg Koninklijke Auris Groep.

Accountantskosten

De ten laste van het boekjaar gebrachte kosten van de externe accountant en de accountantsorganisatie en het gehele netwerk waartoe deze accountantsorganisatie behoort, zijn als volgt voor de groep:

(in euro's)

	2016		Totaal
	Ernst & Young Accountants LLP	Overig Ernst & Young	
Onderzoek van de jaarrekening	220.873	-	220.873
Andere controleopdrachten	3.963	-	3.963
Adviesdiensten op fiscaal terrein	-	-	-
Andere niet-controlediensten	-	27.563	27.563
Totaal	224.836	27.563	252.399

(in euro's)

	2015		Totaal
	Ernst & Young Accountants LLP	Overig Ernst & Young	
Onderzoek van de jaarrekening	235.381	-	235.381
Andere controleopdrachten	21.272	-	21.272
Adviesdiensten op fiscaal terrein	-	-	-
Andere niet-controlediensten	-	304.505	304.505
Totaal	256.653	304.505	561.158

Financiële baten en lasten (32)

(in euro's)

	2016	begroting 2016	2015
Opbrengsten van overige vorderingen die tot de vaste activa behoren en van effecten	366.513		466.087
Overige rentebaten en soortgelijke opbrengsten	42.803		45.205
Waardeveranderingen van overige vorderingen die tot de vaste activa behoren en van effecten	66.861		699.734
Rentelasten en soortgelijke kosten uit hoofde van groepsmaatschappijen	-		(27.071)
Totaal	476.177	950.000	1.183.955

De *Financiële baten en lasten* waren begroot op € 0,95 mln. positief. Werkelijk gerealiseerd in 2016 is een bedrag van € 0,5 mln. Hierin is het feitelijke koersresultaat meegenomen. Er zijn geen rentelasten geactiveerd.

Verbonden partijen (model E RJO)

<i>Naam</i>	<i>Juridische vorm 2014</i>	<i>Statutaire zetel</i>	<i>Code activiteiten</i>	<i>Eigen vermogen 31-12-2016 EUR</i>	<i>Resultaat jaar 2016 EUR</i>	<i>Art 2:403 BW</i>	<i>Deelname</i>	<i>Conso- lidatie</i>
Stichting Onderwijs Koninklijke Auris Groep	stichting	Rotterdam	Overige	€ 12.977.590	(€ 495.318)	nee	100%	ja
Stichting Zorg Koninklijke Auris Groep	stichting	Rotterdam	Overige	€ 2.740.377	€ 1.015.433	nee	100%	ja

Ondertekening van de jaarrekening

Rotterdam, 22 mei 2017

Voorzitter Raad van Bestuur:

Voorzitter Raad van Toezicht:

w.g. drs. Th.N. de Boer

w.g. drs. P.C. van den Brink

8.5 Overige gegevens

Voor de controleverklaring bij dit jaarverslag verwijzen wij naar 8.6

Aan: de raad van toezicht en de raad van bestuur van Stichting Koninklijke Auris Groep

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2016 van Stichting Koninklijke Auris Groep te Rotterdam gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Koninklijke Auris Groep op 31 december 2016 en van het resultaat over 2016 in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en de bepalingen van en krachtens de WNT.

De jaarrekening bestaat uit:

- de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2016;
- de geconsolideerde en enkelvoudige staat van baten en lasten over 2016; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Koninklijke Auris Groep, zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag (pagina 4 tot en met 36); en
- de overige gegevens (pagina 74 tot en met 77).

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de Regeling jaarverslaggeving onderwijs is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Regeling jaarverslaggeving onderwijs.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de raad van bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening, in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). In dit kader is de raad van bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de raad van bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de raad van bestuur afwegen of de instelling in staat is om haar activiteiten in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet de raad van bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de raad van bestuur het voornemen heeft om de instelling te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De raad van bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de instelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de instelling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht, dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel. Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Controleprotocol WNT, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de instelling;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de raad van bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door de raad van bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de instelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een instelling haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en

- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen. Bepalend hierbij zijn de omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten. Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de volledige financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Rotterdam, 14 juni 2017

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. M. Verschoor RA